TIGHT BINDING BOOK

brown book

DUP—43 -30-1-71—5,000

త్రిలోకీవిజయము

[ప్రహసనము]

శ్రీ తిరుపతి వేంకటీయము.

ప్రకాశకులు:

చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు,

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం - P. O.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా

1952

వెల 0—12—0

రెండవ కూర్పు వెయ్యి ప్రతులు

Printed at
AVANTI PRESS,
RAJAHMUNDRY.

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

త్రిలోకీవిజయము

(ప్రహసనము)

(కొందఱు ఖేచరులు ప్రవేశింతురు)

ఉపకారప్రియుఁడు:—సహోదరులారా! నానాలోకస్థ పరస్పరస్నేహసూత్రములను గూర్చి నేనెన్నఁడును మొదట నున్నను మీరందఱికిని నామమాత్రముగఁ దెలిపియుంటిని. నా యుపన్యాసము లనేకదినములు వినియున్నారు. మనము బృహస్పత్యాదిపూర్వాచార్యపరంపరాగతము లగు సుప్రతిష్ఠితములు సమస్త భాగములందును నేఁడు ప్రకృతియు భూలోకస్థితిని జూచి నేనెన్నఁడు నెఱుంగను. అయ్యది యిప్పటిస్థితి మానవలోకస్థితిని వచ్చుచున్నది. అందులోఁ గొన్నిభాగము లిప్పటికే స్వాతంత్ర్య మునకు వచ్చియున్నవి. భరతఖండమాత్రము పూర్వాచార పరాయణుల ప్రతిబంధకమున నింకను పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును బొందఁజాలకున్నది. ఇది యింతటు విడిచి ప్రకృతాంశమునకు వత్తము. ఈ సంఘములో దేవత లనఁబడు నొకతెగలో వృద్ధి లోతైగాఁ గన్పట్టుట లేదని నేను వేఱే నొక్కి చెప్పనక్కఱ లేదు. భగవంతుని యభిప్రాయము మన మెన్నఁడును మున్నది మూఁడుకోట్లు లే యుండవలయు నని యుండెడుకదా! అట్టిస్థితిలో

మన మీ విషయమున నేల శ్రద్ధ పుచ్చుకొనఁగూడదో నే నూహింపఁజాల కున్నాఁడను. ఇంద్రాదిదిక్పాలురన్ గాని, బృహస్పత్యాదు లగు దేవర్షులన్ గాని మన మీవిషయమున నాలోచనఁజేయుటలోఁ జేర్చుకొనఁగూడదు. వారు స్వార్థపరులు. యజ్ఞాదులలోఁ దినమరిగి పూర్వాచారములే మంచి వని వాదించెదరే కాని యింతటి యూ స్వాతంత్ర్యమెఱింగియు నితరులకుఁ దెలియఁజెప్పరు. పైపెచ్చు మన యుద్యమమునకు భంగము గూడ నాచరింపఁ బ్రయత్నించెదరు. ఇట్టి సమయము గట్టుకొని లోకోపకార మొనరించు మన కొక్కప్పు డెట్టియిక్కట్టులేని దాపుండినవారలవలన రావచ్చును. అట్టియెడల నించుకయుఁ జలింపఁగూడదు సుమీ! క్రమముగా మనకు భగవంతుఁడు సహాయుఁడు కాకపోఁడు. ఈ సంఘములో మీమీ ప్రయోజకత్వమున మన మతపక్షమున కెందఱఁ ద్రిప్పితిరో అయ్యది ముందు విని కాని యీనాఁడు ఉపన్యసింపఁదలఁచుకొనలేదు. వృథాయాస మెందులకు? (ఊరకుండును)

సంతోషమూర్తి :—అయ్యా! మీరు పరోపకారచింతతో వచించు సంగతు లన్నియు మామదికి నెక్కనను, ఎక్కకపోయినను ఎక్కినట్లే యనుకొనుఁడు. నా మొదలగువా రెంతయత్నించి బోధించినను దేవదానవవిశేషులలో నేమి, తదితరులలో నేమి మీ యభిప్రాయము నొకరు గాకున్న మఱియొకరైన కొంచెమైనను పాటింపకున్నారు. పైపెచ్చు మిమ్మే కాక మీ పక్షమున నుండు మమ్మునుగూడ నపహాస్యము చేయుచున్నారు. మాకెల్ల

రకు విసువృష్టి అంశములోఁ గొంచె మింతుల కనుకూలింపఁదగిన వారి సందర్శింప వెంటఁబెట్టుకొని వచ్చితిమి. వీరింగూర్చి తామే యుపన్యసింప వేఁడుచున్నారము.

ఉప :—ఓహో ! మీ వంటి సద్గ్రాహులు లోకమునఁ చాలఁగా ! మనుష్యులు క్ష్యము వేయువంటి యున్న నేమిలాభము? ఆ మనుష్య మీ దేవలోకమును గాంచుట కేఁగి తప్పజాతి తగిలిన యేమాత్రమైన వృత్తి వంటి దిని విని నేను గొంతనపతితోను మిం వింతి కాను. వినసించలేని గాని యూ విచారమును నరాచింను నాకు పర్యాయములుగూడ వ్రాసితి. ఆహా! యేము నాయదృష్టము ! మీరు సత్పురుష మునిల సన్మానించుఁజేయుచున్నాను !

సం :—(తనలో) ఈయన మాటలఁబట్టియు వృత్తాంత కౌత్స్యము లాగనే యుండును. పాపము ! విద్యాప్రవేశము లేక్కను. యోగ్యుఁడు మాత్రము కాకపోలేదు. (ప్రకాశము) ఎవరో చెప్పినమాట మీ రేల నమ్మవలెను? మన మమము లముకదా ! మనను వృత్తి యెట్లు సంభవించెడిని ?

ఉప :—ఓహో ! మీకు నా మతమే తెలియలేదు. ఇక్కలమునసే మీ యుపదేశము వారల కేవరికని నక్కనుండ వచ్చెను. నే నమరత్వమును గినుకత్వమును నమ్మువాఁడను గాను. భూలోకము మీరు చూచివచ్చినవారే కదా ! మీ కిప్పటికిని ఈ చేదస్త మేల వదలకుండవలయును ? అందుఁ గొన్ని భాగము లేస్థితినుంచి యేస్థితికి వచ్చెనవో చూడుఁడు. దాని

కంతకును మూలము " పూర్వాచారములు వదలుట. జాతిమత ద్వేషములు పాటింపకుండుట " అను నీ రెండే సుఁడీ!

సంశ :—నే నేమో అంబరమార్గమున నుండి యుద్ధములు చూచితినే కాని దేశస్థుల మంచిచెడ్డ లంతగా గుఱితించ లేదు. ఆ యుద్ధములైనను నాకు మన గ్రంథములలో నుండు యుద్ధములవలె నంత మనోహరముగా నుండక యేదోయొక మాదిరిగా నుంటచేఁ జూడఁ బుద్ధి పుట్టినదికాదు. బలమున్నను బలము లేకున్నను, తెలివి యున్నను తెలివి లేకపోయినను తుపాకి దెబ్బ తగిలినంతమాత్రమునఁ జచ్చుటయే కాని విశేషమేమియును లేదు. భూమిలో భారతయుద్ధానంతరము మనము చూడఁదగినవి లేనేలేవని నా యభిప్రాయము. కొందఱు రాజపుత్రు లప్పుడప్పుడు యుద్ధములు చేసిరి కాని యవియైనను మంత్రశాస్త్రాదికము లేకుండుటచేఁ బౌరుషమాత్రప్రథితములే కాని మనబోఁటులు మెచ్చుటకుఁ దగినవి కావు. నారదుఁడు "యుద్ధము యుద్ధ"మని యెన్నిసార్లు పిలిచినను వినిపించుకొనుటయే లేదు. అదే మెఱుఁగు. పోయి చూచిన విశేషముమాత్రమేమున్నది?

ఉప :—ఓహో! మీ చేదస్తము మఱియును నానాఁటి కధిక మగుచున్నది కదా! మంత్రశాస్త్రము లనికూడ నున్నట్లు చెప్పుచున్నారే! ఇఁక మిమ్మెవరు బాగుచేయనేర్తురు? మీరు నావలెనే కొంతకాలము భరతఖండములోనుండి యచ్చటి బుద్ధి

మదగ్రేసరుల యిప్పటియుపన్యాసములు విన్నపిమ్మటఁగాని మీకీ వెఱ్ఱి వదలదు. మనమేమో అమృతము త్రాగుటచేఁ జావులేనివార మని యుప్పొంగినట్లే మీరు చెప్పు తక్కిన సంగతులు గూడఁ గన్పట్టుచున్నవి. ఒక్క యీ విషయమే మీమది కెక్కునట్లుపన్యసించి బోధించెదను జూడుడు. ఈ అమృతము గరుత్మంతుఁడు దొంగిలించి కొనిపోవుట మన మెఱుఁగుదుము కదా! అప్పుడు కొంచెమో గొప్పో సర్వము లద్దాని ననుభవించినట్లే మన మెల్లరము నొప్పక తప్పదు. అయ్యావి చిరకాలము జీవించుచున్నవా? అట్లనే మనబ్రదుకును గాఁగలదు. "అట్లేని సరిగా ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవత లెప్పటికిని నుండుట కేమినిమిత్త" మని మీరు శంకింపవచ్చును. ఇందులోఁ గొందఱుపోయిరేమో? అంత సరిగా లెక్కచూచినవా రెవరున్నారు? ఈ సమాధానము మీమది కంతగా నెక్కకపోవచ్చును. ఇప్పటి కింతకన్నఁ జెప్పవలసిన యవసరము లేదు కావున నింతతోఁ జాలించుచున్నాను. భూలోకములోని జీవరాసులు "ఎనుబదిరెండుకోట్ల"న్నట్లే యిదియును ఉన్మత్తప్రలాప మని మీరు భావించుకొనుఁడు.

సంశ:—(తనలో) ఈయనతో నెదురు చెప్పుటకన్న నూరకుండుట కొంత మెఱుఁగు. ఏదో చెప్పికొనుఁగాక. (ప్రకాశము) చిత్రము. వీరేఋషిబాలకులు, వీరినిగుఱించి బోధింపుఁడు.

ఉప:—ఓహో! వీరికి నాగరికత బొత్తిగా నుండదు. వీరిపూర్వులే మన కీజాతిమతాది ద్వేషముల నాపాదించినవారు

వీరల కెంత బోధించినను చెవిటివానిచెవిలో శంఖ మూఁదినట్లే. అయినను సంఘసంస్కర్తల కూరకుండుట తగదని యించుక వచించుచున్నాను. మొగములనిండ భస్మములును, మెడలలో రుద్రాక్షతావళములును, నీరుకావి వస్త్రములును, జందెములును, పిల్లజుట్లును మొదలైన బాహ్యవైఖరులు వీరిని బాధచేయుచున్నవి. కాన, నయ్యవి వదలినపిమ్మటంగాని వీరి కించుకయు మనము బోధింపవలసియుండదు. ఇంతకు నప్పుడే వీరు వేదశాస్త్రము లభ్యసించి తద్విహితదుష్కర్మములు సత్కర్మము లను బుద్ధితో నన్నియునుగాకున్నఁ గొన్నియైనను నాచరించుచున్నట్టు లున్నారు. వీరు వినుటకు మా యభ్యంతరము లేదుగాని వీరినిం జేర్చుకొన్నచో మన సంఘసంస్కరణము తుదిముట్టదు. భూలోకములో వైదికపండితులన్ గాని, మతాచార్యులన్ గాని చేర్చుకొనకయే బుద్ధిమదగ్రేసరులు చక్కఁగా సంస్కరించి దేశమును మహోన్నతదశకుఁ దెచ్చియున్నారు.

ఋషికుమారులు :—అవును మమ్మున్ జేర్చుకొన్నచో మీ యాటలు సాఁగవు. మేమైనను మీ తెల్వితేటలు చూచి వెళ్లుటకే వచ్చితిమి కాని మీవలన బాగుపడుటకు రాలేదు. వేదాధ్యయన మొనరించి తదంగములు చక్కఁగాఁ బఠించి బ్రహ్మచర్యవ్రత మొనరించి స్నాతక వ్రతానంతరమున విధివిహితముగ వివాహమాడి యావజ్జీవాగ్నిహోత్రులమై పరిశుద్ధమ్ములగు శిలోంఛాదివృత్తులచేఁ గాలము గడపి పరమాత్మసాక్షాత్కార సామ్రాజ్యమునందఁబోవు మాకు మీమాటలు నచ్చుక

పోవు టొక్కటే దోసముకాని యంతకన్న వేతేదియును నుండదు. కావునఁ గేవలవిరుద్ధాంశబోధకమ్ములగు మీ యుపన్యాసములు విని మేము బాపుకొనవలసిన దేముండును? "శ్లో. లజ్జా మేకాం పరిత్యజ్య త్రైలోకీ విజయీ భవేత్." మీ యిష్టము వచ్చినట్లు వ్రాఁగుదురుగాక. "శ్లో. కథాపి ఖలు పాపానా మల మశ్రేయసే యతః" కనుక మేమిప్పుడే పోవుచున్నారము. (నిష్క్రమింతురు)

ఉప:—(తనలో) ఇఁక బ్రదికితిమి. వీరలు చూచుటకుఁ జిన్నవారలే యైనను మిరియపుగింజలవంటి వారు. మాట సాఁగనీయక చిక్కుపెట్టెదరు. వీరి కుయుక్తులకు సమాధాన మెవఁడు చెప్పఁగలఁడు?

సంశ:—(నవ్వి) అయ్యా! చిత్తగించితిరా? ఇదేరీతిగా నందఱును మమ్ము వేధించుచున్నారు. ఇరుగో వీరే పితృదేవతలు.

ఉప:—అట్టివాండ్రు లేచిపోయినందులకు మీరు శంకించవలదు. వారలు దుష్పాండిత్యమును వదలనేరరు. మనమందఱమును భ్రష్టులమని వారనుకొందురు. వారికిఁ బైపెచ్చు ప్రపంచములో నెవరును దమమాత్రము చదివినవారు లేరని గర్వము. వారి చదువులు చిలుక చదువులని వేసార్లు నొక్కివక్కాణించియే యున్నాము. మన మిట్టివారి ధిక్కారములు లెక్కింపక యీ సంస్కరణ భారమును వహింప వలయును. వీరిం గూర్చి యవకాశ మైనప్పుడు మధ్యమధ్యను ముచ్చటించుచునే యుండె

దను గాన ప్రకృతాంశమునకు వర్తము. ఓహో! పితృదేవత లారా! మన మియ్యెడఁ గొన్ని క్రొత్తమార్పులు మార్చుకొన కున్నచో నెందులకుఁ బనికివత్తుము? ప్రప్రథమమున మీరు శ్రాద్ధభోజనములు మానవలెను. ఎప్పుడో సంవత్సరమున కొక సారి మీవారలు పెట్టెద రని నోళ్ళు తెఱచికొని గోతిదగ్గఱి నక్కలవలెఁ గూర్చుండక దేవుఁ డనుగ్రహించిన కరచరణాదు లతోఁ దగిన పాటుపడి జీవింపుఁడు. పాటువిషయమున కుడియెడ మలు చూడక యేదియేని యవలంబింపుఁడు. ఈ యుపన్యా సాంతమున లాభకారులగు వృత్తులు కొన్ని మీకు వివరింపఁ బోవుచున్నాను. పూర్వాచారములు మానుట యొకటే మీకు నే నుపదేశించెడి మహామంత్రము. దానివలననే మీకుఁ బర మోన్నతదశ లభింపఁగలదు. మీ జీవనము భూలోకాధీనమై యున్నదని నేను వేఱే చెప్పవలసిన యవసరము లేదుకదా! అక్కడి యిప్పటిమార్పు వారు తద్దినములు పెట్టకపోవుటచేతనే కొంత తెలిసియుండవచ్చును.

పితృ:—(తనలో) ఈయన చెప్పెడిమాట లేమంత బాగుగా యున్నయవికావు. వేదశాస్త్రవిశ్వాసము బొత్తిగా లేనట్లు కనుపట్టుచున్నది. సోమరితనము మాను మనుటకు వెఱ్ఱి పోదిని యిది యంతయు నెందులకో? అట్లనే యని యొప్పుకొందము. మన కేమి? ఇంతకును; ఈయన చెప్పినట్లేదో భూలోక మున మార్పు తటస్థించినట్లే తోఁచుచున్నది. తర్పణాదిక మట్లుండ, తద్దినముల సంగతి విరళమైనను, శ్రాద్ధము లేనియు

మునుపటివలెఁ గానరాకున్నయవి. (ప్రకాశము) చిత్రము. మేము మీ యుపన్యాసపు విధులకు లోఁబడు వారమే.

ఉప :—ఊరకే చిత్రమనుట గాదు. త్వరలో నేదో యొకవృత్తిలోనికి దిగవలెను. మీయిప్పటి పయిదంభాచారవేషములు ముందు మార్చుకోవలెను. ఊరక సోమరులై మీ వంశస్థులకు స్వప్నములలోఁ గనుపట్టి ద్రవ్యవ్యయము లొనర్పింపకుఁడు. దానివలన వారు నానాఁటికి హీనదశకు వచ్చుచున్నారు.

సంశ :—అయ్యా! వీరే గంధర్వులు. వీరింగూర్చి యనుగ్రహించి బోధింపుఁడు. వీరి వృత్తి దేవరవారెఱుఁగనిది కాదు కదా !

ఉప :—వీరలవలననే మనలోకమునకు ముప్పు మూఁడుచున్నది. ఓహో! మహాగంధర్వులారా! నా మాటలు మీకు విరుద్ధములుగాఁ దోఁచునేమో కదా! మీవిద్య మంచిది కాదని నా యభిప్రాయము కాదు. సంగీతమునందలి గౌరవము పూర్తిగాఁ జెడఁగొట్టినారు. యీ యూఁడువాండ్ర వెంటఁ దాళములు వాయించుకొంచు "తత్తత్త; దిద్దిద్ది" యని శబ్దములు గొలుపుచు నాడించు టట్లుండ నట్టిసమయములయం దాలతాంగులం జూచి వరించెడి భుజంగులను మీకు జామాతగానో తండ్రిగానో మఱఁదిగానో చూచి గృహములకు నిరభ్యంతరముగ రానిచ్చుచున్నారు. ఇదివఱకీ స్వర్గస్థితి బాల్యములో నుంటం బట్టి సభలకు మీ స్త్రీలరాక కొప్పుకొన్నను నిప్పటిమార్పులలో దానింగూడ ఖండితముగాఁ దప్పింపఁబోవుచున్నారము.

భూలోకమున మీ జాతిపురుషు లనేకు లిప్పు డెట్టి పదవులలో నున్నారో మీరొకసారి పోయినచోఁ దెల్లముగాకతీరదు. వార లందఱును దమ యేఁడువాండ్రకు నఁవగా సానులుగా నున్న వారలకుఁ దగినంత బోధించి తక్కినవిషయము లట్లుండ "గాగరా" కట్టుటకూడ వలదని కట్టుఁబా ట్లేర్పఱచియున్నారు. మీకు బుద్ధిలేదా ? మీరిఁక నెంతకాలము స్త్రీదాసులై వార లొనరించు హేయకృత్యములను సహించుచు జూదరులై త్రాగుఁ బోతులై పాడయ్యెదరు ? జాతిమతద్వేషములు మానుకొనుట కేర్పఱచుకొన్న మేము మీ రీదుర్వృత్తిని వదలినంతమాత్ర మున మాతో సరిగా మిమ్ము గౌరవింప నిశ్చయించినారము. దేవేంద్రుఁడు మొదలైనవారు మీ స్త్రీల మోమోటము వలన నదివఱకే మిమ్ము రహస్యములో నట్లు గౌరవించుచున్నారు కదా ! అది బాహాటముగాఁ జేయుటకు మీరు యత్నింపుఁడు. వేవేగఁ బోయి భూలోకమునఁ బాఠశాలలలోఁ బ్రవేశించి పరీక్ష లిచ్చివచ్చితిరేని యేదేని యిక్కడనే యుద్యోగములోఁ బ్రవేశింపవచ్చును. లేదా వర్తక మంతకన్న శ్రేష్ఠమైనది గనుక దానిలోనైనఁ జేరవచ్చును. లాభకారులైన వర్తకములు కొన్ని ముందు చెప్పఁబోవుచున్నాను. ఇందులకు పూర్వాచార పరాయణులగు మీకులస్థులు కొందఱు సమ్మతింపక పోవచ్చును. వారిని మీరు లెక్కింపకుఁడు. మీ స్త్రీలనుగూడ ముందు చెప్పఁబోవుచొప్పున మీరు దిద్దుకొనవలెను. లేనిచో మీకు గౌరవము దక్కదు. కన్నులు తెఱవవలెను.

గంధ :—(తమలో) మే మెప్పుడేని కన్నులు మూయు చున్నంగదా! ఇప్పుడు తెలవవలసినది. ఇది యేదో వెఱ్ఱిగా నున్నది. (ప్రకాశము) చిత్తము.

ఉప :—ఊరక చిత్తమనుటగాదు. త్వరలోఁ బనిచేయ వలెను. మీ కింతవఱకు వచ్చియున్న విద్య సామవేదము లోనిదే కదా! అందుచేఁ బూర్వాచారుల మతమునఁగూడ మీకు వేదాధికారముగూడ నున్నట్లు తేలుచున్నది. ప్రప్రథమ మున దూరదేశము పోయి యన్యభాష లభ్యసించుట కష్ట ముగాఁ దోఁచినచో వేదము లేని యభ్యసింపుఁడు. అవి యచ్చు పడియే యున్నవి. స్వరముతో నంత యవసరములేదు. "వేదము వలన మేము చేయవలసినపని యేమున్న" దని మీరు శంకింప వచ్చును. మీకేగాక వానివలన నితరులకును నంత ప్రయోజ నము లేకుండుట నిక్కమే యైనను "మాకే వేదములు వచ్చు" నని చెప్పెడి యీ ఋషిపిశాచములను వెక్కిరింపనైనను ఉప యోగపడెడిని. ముందు వీరల నడఁగఁద్రొక్కిన పిమ్మటఁగాని మనసంఘము వృద్ధిలోనికి రానేరదు. "మనమవి చదివినచో దుంపనాశనమగుదు" మని మీ జాతిలోఁ గొందఱు మూర్ఖులు మిమ్ము భయపెట్టవచ్చును. శకుంతల మీ జాతిలోనిదే యని మీ రెఱుఁగుదురు కదా! ఆపెకు వేదము ఘనాంతమువఱకుఁ గాకపోయినను సంహితవఱకు వచ్చు నని యిప్పటివా రనేకులు వ్రాసియున్నారు. ఇంతకన్న మీకు ప్రమాణ మేమికావలెను?

సంశ :—అయ్యా ! వీ రే అచ్చరలు. వీరిఁ గూర్చి యను చితములు నిర్ణయింపుఁడు.

ఉప :—ఏహూ ! ఇది "ఎలుఁగుబంటితెంటసము" వంటిది కదా ! అయినను సంస్కార్త లూరకుండఁగూడదు. ఓహో ! సోదరీమణులారా ! భూలోకములోని వేశ్యలకన్నను మీయవస్థ యిప్పటి మా మార్పునుబట్టి కడు గహనముగా నున్నయది. మీరు సముద్రమథనకాలమునఁ బుట్టి రను పురాణవాక్యము లయుక్తికము లగుటచే నంత నమ్మదగినవిగాఁ గనుపట్టవు. వారలకుఁ దండ్రిమాత్రమే నిర్ణయింప నశ్యుఁడు గాఁడు గాని మీకుఁ దలిదండ్రు లిరువురును నట్టివారే. ఇట్టి తలిదండ్రులు లేని దిక్కుమాలిన పిల్లలను భగవంతుఁ డెందులకు సృష్టిచేసెనో నాకుఁ దెలియరాకున్నయది. ఆ మహానుభావుఁడు సృజించిన పదార్థము లన్నియు ననఁగాఁ గడు నపకార మొసరించు తేలు మొదలుకొని యేదో ప్రయోజనము లేకయుండవు. ఇది మా యాత్మవేదసిద్ధాంతము. అట్టి మాకు మీ యుత్పత్తికిఁ దగినసార్థక్యము కనుపట్టదు సరికదా ! పైపెచ్చు మీవలన ననేకకష్టములు జనులకుఁ గలుగుచున్నవి. అక్కటా ! హేయాతిహేయమ్మగు మీ వృత్తి దలంచుకొన్నచో మీకు సిగ్గు లేదుకదా ! మీకై యాశపడి విప్రులనేకులు యజ్ఞములు చేసెద మని చెప్పి గృహస్థులను యాచించి పీడించుచున్నారు. వృథాగా గోవు మొదలైన జంతువులను చిత్రవధగాఁ జంపుచున్నారు. కొందఱు భూములు మొదలైనవి విక్రయించి యా ద్రవ్య మాదుష్కర్మ

ములకు వెచ్చించుచున్నారు. భూలోకమున నఖండనాగరికత వర్ధిల్లినను ఇప్పటికిని గొందఱు పూర్వాచారపరాయణు లిట్టి పాపకృత్యములను మానకున్నారు. దాని మొదలంట నశింపఁ జేయుటకు ముందు మీరీవృత్తి వదలుకోక తప్పదు. తాటిచెట్లున్నంతవఱకును మద్యపాన మడుగంటదు. మీతోపాటు మేము హవిర్భాగములు వదలుకొనుచున్నారము. ఇందులకు స్వార్థపరులైన దేవేంద్రాదు లంగీకరింపకపోవచ్చును. మీ రవి లెక్కింపవలదు. నానాఁటికి మన సంఘ మెక్కువయై వారి మాటలు పిచ్చికూఁతల క్రిందఁ బరిణమింపఁగలవు. అయ్యో! మీరింతకుమున్ను కనుచున్న సంతానములఁ దలఁచికొనుఁడు. భూలోకమున నిర్బంధవైధవ్య మనుభవించు దుశ్శీలల సంతతిం బలె నియ్యదియును జావఁగా మిగిలినది యొకులపాలే యగుచున్నది. ఈ దేవతల కట్టుఁబాట్లకు జంకి యీ పిల్లల నక్కడనే విడిచి వచ్చుటయే కదా! ఇంత యనర్థము కలిగించుచున్నది. ఇఁక మా స్త్రీలకే మేము సంతానము నంగీకరింపనున్నారము. కనుక "త్రింశత్కోటి" యను సంఖ్యతో నియమ మవసరము లేదు. మీరు పూర్వమువలెఁ బత్నులకో మఱియొకరికో మీ పిల్లల నిఁక నర్పింపక యియ్యెడకే తీసికొనివచ్చి బాల్యవివాహముమాత్రము చేయక ప్రౌఢయైన పిమ్మటఁ దగినవరుని కిచ్చి పెండ్లి చేయుఁడు. తపోవిఘ్నములు మొదలైన కార్యములకు మి మ్మాసింపవలసినయవసరము లేదు గాన మీరుకూడఁ దగిన వరులం బెండ్లియాడి సంసారిణులుగా మాఱుఁడు. ప్రకృతస్థితిం

బట్టి మీ కులస్థులనే పెండ్లియాడుచుంటిరేని ముందుముందు నాగరికత భూలోకమునందువలె మనకుఁగూడ నతిశయించెనేని జాతిమతవైషమ్యములు లేక పెండ్లిచేసికొందురుగాక! అక్కటా! రంభా! నీ తత్త్వము దలంచుకొన్నచో నీయొడలు నీకుగాదా! అయ్యో! హారిణీ! నీస్థితి స్మరించుకొన్నచో నీకు భీతి వొడమకున్నదా? అమర్త్యత్వము మిమ్మెంత పీడించుచున్నదో చూడుఁడు. మీ యాంతరంగిక బాధలు మీ రెఱుఁగనివి కావు కదా! ఆ వ్యాధులకుఁ దలఁకి శరీరత్యాగమేనిఁ జేయుటకు స్వాతంత్ర్యము లేనిమీజీవన మెంత పరాధీనముగా నున్నదో చూడుఁడు. ఇఁక మీరు యజ్ఞాదులు చేసివచ్చిన వైదికపిశాచములతోడఁగాని యుద్ధములలోఁ జచ్చిన రాచపీనుఁగులతోఁగాని స్నేహింపకుఁడు. భూలోకములోఁ దగినకట్టుదిట్టము లేర్పడుచునే యున్నవి గాన నట్టిదురవస్థ మీ కికఁ దటస్థింప దనియే నా నమ్మకము. మీ రిదివఱలో నభ్యసించిన సంగీతాభినయ కామశాస్త్రములలో మూఁడవదిమాత్రము త్యజించితిరేని సంసారిణులుగా నుండవచ్చును. అంతవఱ కీపైని మాకులకాంతలకుఁగూడ మేము చెప్పించుచునే యుందుము. మీరు నీతిని దెలుపఁదగు గ్రంథములు కొన్ని చదువవలసియున్నది. అంతటితో మీరు సంసారిణులుగా మారుట కేయభ్యంతరమును నుండఁగూడదు. "ఇంతకాలము వ్యభిచారిణులమై యిప్పుడు సంసారిణులుగా నెట్లు మారఁగూడు" నని శంకింపవలదు. మనకన్న వేయిరెట్లు నాగరికత వృద్ధిగల దేశములలోని స్త్రీలు కొందఱు

విశ్వాసావస్థలో నట్లు కొంతకాలముండి పదపడి కుటుంబినులుగా మారుచున్నారు కారా? ఎప్పటికేని దుష్కృత్యము మాని యోగ్యతను సంపాదింపవలయు ననియే కాని సదా యొకచే తీరున నుండవలయు నని భగవంతుని యభిప్రాయ మైనట్లు నాబుద్ధికిఁ గన్పట్టదు. మార్పులవలనఁగాని దేశమునకు మహోన్నతస్థితి గలుగదు. అట్లని "ఇదివఱకు నోటితో భుజించువారు తద్వ్యతిరేకముగా భుజించుటకూడ నొకమార్పే యగునా?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. అట్టి పెంకిశంకలకు మేము త్తర వాదులము గాము సరిగదా! వా రెంత మహాపండితులైనను మా దృష్టికి గడ్డిపరకకైనఁ గొఱగారు. చదువు వేఱు సద్గుణములు వేఱు. మీ రీపాటికి సిగ్గు దెచ్చుకొనుఁడు. అట్లని సభలలోనికి వచ్చి పురుషులతోపాటు వ్యవహరింపఁగూడ దని మా యభిప్రాయముకాదు. అట్లయినచో మీచదువునకు సార్థక్యమే యుండదు. ఇఁక నొకటి మీ రిప్పుడు చదువుకొన్న చదువు దేశమును బాగుచేయుట కించుకయుఁ బనికిరాదు. అందులో సంగీతాభినయములు మాత్రము పనికివచ్చు నని యిదివఱలోఁ జెప్పియే యున్నాను. ఈపైని మీరు లోకజ్ఞానము వృద్ధి పొందింపఁదగు పుస్తకములు కొన్ని చదువవలెను. అట్లని పురాణాదులు చదువవలసినదని కాని, కావ్యాదులు చదువవలసినదని కాని మా యభిప్రాయముకాదు. ఇందులో మొదటివి విరుద్ధ గాథలతోడను, రెండవయవి యలంకారాదులతోడను నిండి జగమునకు మహాపకార మొనరించుచున్నయవి. దానికిం దగిన

పొత్తములు ముందు వివరించుచున్నాను. ఆ పుస్తకములైనను అక్కడక్కడ స్వకపోలకల్పితములు గాకున్నను కొన్నియలంకారములే కాక కచాద్యవయవవర్ణనలలో నాయకకవులు పొరపాటుచేతనో చిరకాల పూర్వాచారపరిపాటిచేతనో చేసియున్నారు. ఆ భాగములు వదలివేయవలయును. "ఇట్లనుటకన్న నంత హేయములగు నవయవములే మనము వదలుట కొంత సుళువు గాదా!" అని కొందఱు శంకింపవచ్చును. వారికి మేముత్తరవాదులము కామని తిరిగియుఁ జెప్పనక్కఱలేదు. వీలైనచో నవియును వదలుకొందురుగాక! ఆ పుస్తకములకు మీకు గురువులవసరములేదు. వ్రాసిన కవులు విజాతీయభాషలలోఁ బరిపూర్ణులు గాకున్నను కొద్ది గొప్ప పరిచయము కలవారు గనుక సులభశైలిని వ్రాసియున్నారు. ఇప్పుడు వ్రాయుచున్నారు. ఇంకను వ్రాయనున్నారు. ముఖ్యముగా జాతిమతాదివైషమ్యము మీరు వదలవలెను. ఒకవేళ మీరు "నేమిదివఱకే యా వైషమ్యమును పాటింపక సోమయాజులు మొదలు సాహేబయ్యవఱకును చేర్చికొనుచునే యున్నారము" అని కుయుక్తి చెప్పవచ్చును. ఏమైనను అది వ్యభిచారమే కనుక నాదరింపఁ దగినది కాదు. "ఇదిమాత్రము వ్యభిచారము కాదా! ఆ శబ్దమునకు ముఖ్యార్థము కట్టుదప్పుటయే కదా! పళ్లు రాలఁగొట్టుకొనుట కేరాయియైన నొకటే. ఏదో యొకవ్యభిచార మిప్పుడు మాత్రము తప్పినదా?" అని కొందఱు మీకు దుర్బోధ చేయవచ్చును. అది శుద్ధశుష్కతార్కికు లొనరించెడి దుర్వాదము

గనుక మన మట్టియుక్తులు పాటింపఁగూడదు. "వేశ్యావ్యభిచారముకన్న మతవ్యభిచారమే మెఱుఁగని యంగీకరించినచో నీతి వృద్ధియగుట నిక్కమేనా?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. ఆఁ! నిక్కముగా మతవ్యభిచారమువలన నీతి యధిక మగు నని మేము నిలిచి చెప్పఁగలము. అట్లని యెల్లరును నీతికిఁ గుదురులే యగుదు రని చెప్పవలనుపడదు. ఎంత సంస్కరించినను కొందఱటు మఱికొంద ఱిటు నుండకమానరు. ఏది యెట్లయినను మీ కులములో మీ వంటి పేరుగలసానులు నలుగురైదుగురు తగినపని చేసినంగాని యీ వ్యభిచార మడుగంటదు. "అట్లయిన మీలో వ్యభిచారము నెట్లు పోఁగొట్టుకొందురు?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. దానికి మీరే ప్రథమకారణము గనుక దీనితో పాటుగా నది కొంత తగ్గఁగా మిగిలినది విధవావివాహాది స్థాపనచేఁ దగ్గింప నెంచినారము. ఇట్లు తగినంత ప్రయత్నము చేయక పోయినచో మనస్వర్గమున కున్నతస్థితి కలుగనేరదు. బృహస్పత్యాదు లిప్పుడు మన మేదో యున్నతస్థితిలో నున్నారమని కులుకుచున్నారే కాని గురిగింజసామెతగా మనదోషము లించుకయుఁ దెలియకున్నారు. మనకుఁ దినుట కన్నమైనను లేదు కదా! "కల్పవృక్షకామధేనుచింతామణ్యాదులు మనకుఁ గోరికల నిచ్చుచున్నవి కదా!" అని కొందఱనవచ్చును. ఒకవేళ వాదసౌకర్యార్థము క్షణకాల మవి యట్టివియే యని యొప్పుకొన్నను, ఇంతమందికి నొక కామధేనువువలనఁగాని యొక చింతామణివలనఁగాని యేమితృప్తి కలిగెడిని? ఇఁకఁ గల్పవృక్ష

ములు. అవియేని లెక్కకు మిక్కిలి లేవు. "కల్పవృక్షో దదా త్యేవ" అనుటవలన నెఱిఁగినయీవి కాదు కదా! అట్టియీవి వలన నేమిప్రయోజనము? ఇట్టి దోషములు చూపఁబూనినచో నెన్నియో పుటలు నింపవచ్చును. గాన నింతటితో విరమించు చున్నాను. మీకు భగవంతుఁడు పాతివ్రత్యసంపాదనార్థము బోద్ధుడుఁగాక!

అప్స:—(తమలో) ఈయన చెప్పుసంగతు లన్నియును కఱకుకన్ను గంగిగోవును జేయుసామెతగా నున్నయవి. కానిమ్ము. అట్లనే యొప్పుకొందుము. మన మీయనపై యుక్తులను జెప్పఁ గలిగినను నీసభ్యు లంత యాదరింపరుకదా! (ప్రకాశము) చిత్తము, తమయాజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాము.

ఉప:—చిత్త మన్నంతఁ బ్రయోజనము లేదు. మీలో రంభయును, ఊర్వశియును, మేనకయును, వరూధినియును ముఖ్యముగా నీకార్యమును పూని పురుషులకన్న నెక్కుడుగ నిలిచి ధైర్యస్థైర్యములతోఁ గృషిచేయవలెను. మీరు పురాణ వైరాగ్యమన్న ట్లొకఁడి దెక్కడనే దులిపి యొకతె నలకూబ రుని యుద్యానవనమునకును, వేఱొకతె పురూరవుని సౌధ మునకును, మఱియొకతె విశ్వామిత్రుని తపోవనమునకును, ఇంక నొకతె ప్రవరాఖ్యుని యగ్నిహోత్రశాలకున్ బోనెంచి నచో సంస్కరణ మగ్నిసంస్కరణ మగును. మీ రందఱును భూ స్త్రీలతోపాటు సమాజము లేర్పరచుకొని యాయావిష

యములు నుపన్యసించుచు నరమరిక మాని యుపన్యాసముల వలనఁ దేలిన సారాంశముల నాచరణలోనికిఁ దేవలయును. మేము సంశయింపని జాత్యాదులవిషయమై మీరు కొంచెము సంశయించుచున్నట్లు మీ రింతకుమున్ను పలికినమాటలవలన సూచన యగుచున్నది. కాని, అది మీకుఁ బూర్వాచారములు తలకెక్క చేయుచున్నదురోభదనే కాని వేఱు కాదు. ప్రప్రథమమున జాత్యాదిభేదము లెవ్వియును లేనియట్లును, పిదప స్వార్థపరులచే నియ్యవి యన్నియుఁ గల్పింపఁబడినట్లును వేదములవలననే తెలియవచ్చుచున్నది. అవి మీ పురుషు లభ్యసించి మీకు బోధింపఁబోవుచున్నారు గాన వానినిగుఱించి యిప్పుడు చెప్పక విరమించుచున్నాఁడను. కొందఱు "వేదములలో నుండుఁగాక లేకపోవుఁగాక దీనికి వేద మెందులకు? శిశువు పుట్టినప్పుడు లేని కట్టుఁబాటు లనేకములు పెద్దయైనకొలఁదిని గలుగుచుండుట లేదా! అట్లనే క్రమముగా నాయాకట్టుఁబాటు లేర్పడవచ్చును." అని చెప్పి సంతసించుచున్నారుకాని వారి కుయుక్తులు కేవల నిర్వ్యాజ పరోపకారపారీణులు వినఁదగిన వియు, జవాబు చెప్పఁదగినవియుం గావని మీకిదివఱకే బోధించి యున్నాఁడను.

సంశ:—అయ్యా! వీరే పిశాచరాజులు. వీరివృత్తి తమ రెఱుఁగనిది కాదు.

ఉప:—ఓహో? వీరియవస్థ దలఁచినచో నాకు నోరు రాకున్నయది. ఓసహోదరులారా! ఓపిశాచమహాశయులారా!

నే నేమిసేతును. నే నీసంస్కరణము భూలోకము ననుసరించి చేయఁబూనుకొన్న సంగతి మీ రెఱిఁగియుందురుకదా! అచ్చటివా రెవ్వరును మీయునికి నొప్పుకొనుట లేదు. ఏమంటిరా? మిమ్ము నొప్పినతోడనే మంత్రవేత్తల నొప్పవలెను. దానితో పాటు మంత్రములు, వానితో వేదములు, వానితో శాస్త్రములు, స్మృతులు, పురాణములు మొదలైనవి త్రాటితో దబ్బనములు కాకతీరదు. మా సంస్కరణ మాత్మవేదానుసారముగా నుండు. అట్లని వెనుకటి నెవ్వియును నమ్మవలని మీ రనుకొన వలదు. మన స్థితిగతులంబట్టి యోజించి యుందుఁగల సంగతులు విరుద్ధములు గానిచో నంతవఱకు వేదాదికమే యన నక్కఱలేదు, తందనపదములైనను స్వీకరింతుము. ఈ వేదమున కాత్మాంగములే యంగములు గాని శిక్షాదులవలె వేఱే యంగములు లేవు. ఇవి కడు సులభశైలిని భూలోకములోని బుద్ధిమదగ్రేసరులచే వ్రాయఁబడినవి. అవి యనుభవమున కందుకయు జంకవు. దీనినింబట్టి మీయునికి సిద్ధాంతీకరింపఁబడదు. మీ స్థితినే మే మంగీకరింపకున్నప్పుడు మీ విషయమై సంస్కరణ మనవసరమేయైనను నించుక బోధించుచున్నాను. మీ రిప్పటి నుండి యీ పేరు దీసివేసికొని నాగరికత కనుకూలమైన నామమును జాతిబోధకముగాకుండునట్లు ధరించి పూర్వమువలె నెల్లర నావేశింపక పూర్వాచారపరాయణులను మాత్రమే తగుమాత్రము పీడించుచు జీవింపవలయును. మీకు బుద్ధి వృద్ధిగాఁదగు కొన్ని సంగతులు కలవు. నడినెత్తి పెంచుకొనుట, కనుబొమ్మల

మధ్య కేశములు పెంచుకొనుట మొదలగు సాధనములవలనఁ గొంత యున్నతస్థితికి వచ్చి యిప్పుడిప్పుడు మా యుపన్యాసములు వినుటవలనఁగూడఁ గొంతనాగరికత హెచ్చుచేసికొని పడపడి యావేశించినచోట్లనేని మంత్రవేత్తలకు జంకక మా వలెనే ప్రతిఘటించితిరేని యిప్పు డాక్షేపించుచున్న మేమే మిమ్మునుగూడఁ బూర్వాచారపరాయణత తగ్గిన ట్లూహించి సంఘములో ధారాళముగాఁ జేర్చికొందుము. నవనాగరికుల నావేశింపకపోవుటయే మీకు మొదటి యుపదేశము. ఒకవేళ నావేశించినను స్త్రీలనుమాత్రము చేరవలదు. ఏమంటిరా? అట్టియెడల నిష్కారణముగా నది కొంటెతనమని భావించి వారా యబలను తాడింతురు. దానిపై మీ బాధకన్న నాబాధ యెక్కువై దుఃఖపడవలసివచ్చును. మనస్థితి యిప్పు డిట్లు మాఱినది గాని పూర్వము మహోన్నతదశలో నున్నదనుట కించుకయు సందియము లేదు. వేయిమాటలేల? ఆదికాలమున మహిషాదిమృగములకుఁగల నాగరికతయేని యిప్పుడు మనకున్నట్లు లేదు. దీనికి ముఖ్యకారణము కట్టుఁబాట్లను హెచ్చించిన ఋషిపిశాచములే కాని వేఱుకాదు. మహిషాసురుని ప్రతాపము మీ రెఱిఁగినదే కదా! ఆయన దేవతలను సవతితల్లి సంతతిఁవాడే. ఆ స్థితి దలఁచుకొన్నచో పరోపకారపారీణుల కిప్పటిస్థితి యెంత శోచనీయముగా నున్నదో చూడుఁడు. ఇప్పుడనేకమతములై యొకరిం జూచిన నొకరు స్నానము చేయుట దగ్గఱకు దిగిన మనదురవస్థ నేమనవచ్చును? ఓహో? పూర్వా

చారపిశాచమా! మ మ్మింకను నేల వేధించెదవు? ఏమంత నిన్ను గౌరవించుచున్నా మని మమ్ము వదలకున్నావు? కాలు పట్టుకొని లాగినఁ జూపు పట్టుకొని వ్రేలాడెదవేమి? నీ ప్రభావము గలిగించు దురవస్థలు మావారు కేవలమూర్ఖతచేఁ బాటింపకున్నారు గాని, యెన్నెన్ని యున్నవి. అన్నింటికేమి; పూఁటకు గతిలేక "పేరు గొప్ప, ఊరు దిబ్బ" అన్నట్లు భూసురేంద్రుల మని పేరుపెట్టుకొన్న దరిద్రధ్వజము లొనర్చు హోమాదుల లోని యాజ్యాదిహవిస్సు మా కన్న మగుట నీవలననే కదా తటస్థించుచున్నది. ఆ దిక్కుమాలిన మెతుకు లెప్పుడేని సరిగా నుడుకుచున్నవా? అవియేని అగ్నిగాఁ డెంగిలిచేయకుండఁ దెచ్చి యిచ్చుచున్నాఁడా? వాఁడు తినఁగా మిగిలిన యుచ్ఛిష్టమా మాకర్మము కాలి నేము తినవలసినది! అది పవిత్ర మని సాధించుటకు "ముఖం స్త్రీవహ్నివాజినా" మని ధర్మశాస్త్రమా! ఆయెంగిలికే యొప్పుకొన్నను "శ్లో॥ కాకమాంసం శునోచ్ఛిష్టం స్వల్పం తదపి దుర్లభమ్" అన్నట్లు కడుపు నిండకపోవుటా! ఆహా! దైవమా! నన్నీ దేవతలలో నెందులకు పుట్టించితివి? ఇట్టి పరమమూర్ఖులు నీసృష్టికి సమ్మతు లెట్లైరి? ఇంద్రుఁడేమంత యోగ్యుఁడు? ఈతఁడు గౌతమునికొంప గూల్చుట నీ కంగీకారమేనా? ఇట్టివాఁడు మాకు రాజా? చంద్రున కంతమంది భార్య లెందులకు? ఇతనింబట్టియేకదా! తురుష్కులీవిషయమున మితిలేని వివాహము లొనరించుకొనుటట్లుండ నిర్భయముగా నెందఱి పాతివ్రత్యమునో భంగించుచున్నారు! ఇతనికంటె దేవత

లలో యోగ్యుఁడు లేఁడనియా తురుష్కుల కీతని దైవముగా నేర్పఱచితివి ! ప్రపంచము పుట్టినది మొదలితఁడు దక్క గురుదారాపహరణ మొనరించినవాఁడు లేకున్నను నీతని నొక్కని నాధారము చేసికొని "దేవత లందఱును అపాత్రులే" అని మూర్ఖులగు కవులు మమ్ము నిందించుటయేని నీకుఁ గష్టముగా లేదా ? ఏమి కర్మమో ఆ కవులకు దీనింబట్టియేని "అకృత్యములు పూర్వకాలమునఁ దక్కువగా నుండెడివి" అని తోఁచక వివుద్ధజ్ఞాన ముత్పన్నమై ఆయా యకృత్యములలోఁ గొందఱు కొన్నింటిని మఱికొందఱు మఱికొన్నిటిని నాధారముగాఁ జేసికొని తమయిచ్ఛకు వచ్చినట్లెల్ల మూర్ఖులకు బోధించి క్రొత్త యేర్పాటులు మొలకలెత్తింపఁ దదనుసారముగా మేముగూడ నెప్పటికప్పుడు మార్చుకొనుచుంట నీకు న్యాయ్యమనియే తోఁచుచున్నదా ? కశ్యపున కిటువంటి భార్య లెందులకు ? ఈ హేతువుననే కదా, రక్కసులకును మాకును వైషమ్య మెప్పటికిని వదలకున్నయది. బృహస్పతి యేమంత యోగ్యుఁడని దేవమంత్రిగా నొనర్చితివి ? అతఁడు శిష్యగృహీతయగు భార్యను మరల నంగీకరించుట యెంత నింద్యముగాఁ దోఁచనిదే మైనను గర్భవతి యగుచున్నగారిభార్యపై మదోన్మత్తుఁడై పడుటయేని గర్హ్యమని నీకుఁ దోఁచలేదా ? ఇంకను వీరియకృత్యములెన్ని లేవు ! అశ్వినులకు యజ్ఞభాగ మేల లేదు ? నిన్నన నేల? నీవును వీరిలోఁ జేరినవాఁడవే. శ్రుతు లెందుకు ? స్మృతు లేమిటికి ? పురాణము లడుగుకొని తినుటకా ? ఆయా యేర్పాటు

లకు లోఁగనివారియెడల నియ్యావి యించుకయుఁ గనలనేరవు కదా ? అట్టి వీనిలో నేమిప్రయోజనము ? తగులఁబెట్టనా ? పై పెచ్చెన్నిదురాచారములు బోధించుచున్నవి! వజ్రాదులయం దంత గౌరవ మేమి ? చాపరాళ్ళయం దేల లేదు ? సర్వజనోప యుక్తములైన వస్తువులకన్న నిరుపయోగవస్తువులయెడల నాధిక్య మెందుకు పెట్టితివి ? పశువులకన్న మనుజుల విశేషమేమి? అవి యెన్నియుపయోగములు చేయుచున్నవి! అందులో దున్న పోతులంబట్టి చూచుకొందము. ఆహా ! ఇయ్యావి దుక్కిదున్నును. బండి లాగును. గోనెలు మోయును. ఇంకను లెక్కకు మిగిలినయుపకారములు వీనివలన నున్నవి. మనుజులజీవనమే వీనిలో నున్నయది. వేయేలా? సృష్టికి మూల మియ్యావియే కదా ! అందులకే కాఁబోలును కొంతకాల మేతద్వంశస్థుఁ డగు మహిషాసురునకు రాజ్య మనగా స్వర్గాదుల నెల్లఁ బరిపాలనాయోగ్యములుగాఁ జేసియున్నాఁడవు. ఇచ్చినవాఁడ వట్లుంచక తిరిగియు దేవతల కిచ్చుటచే నీకరుణకూడఁ జంచల మని చెప్పవలసి వచ్చుచున్నది. ఓహో! గాడిద యని యెల్ల రును నీచముగాఁ జూచుచున్నారు ! దాని యోగ్యత యే మని వర్ణింతును? గుఱ్ఱమునకును దానికిని యోగ్యతలో సహ స్రాంశ మంతరము. దానికిఁ గోపము, దీని కది లేదు. దానికి నవుకరు లెంతయో శుద్ధికి యత్నింపవలెను, దీని కది యక్కఱ లేదు. పరమాత్మవిధమ్మున స్వయముగనే పరిశుద్ధమైనది. దాని పోషణ కెంతో కర్చు పెట్టవలెను. ఇయ్యది తనంతఁ దానే తిరిగి

పొట్టఁబోసికొని లోకుల కెల్లను గౌరవాద్యర్హతలను గల్పించెడి చాకలివాండ్రకుఁ దోడగుచున్నయది. ఆహా! చాకలివాండ్రెంత మహానుభావులు! వీర లొసంగినబట్టలు కట్టుకొనుటచే నెంత విద్యావిహీనుఁలైనను మహాసభలలో నఖండపాండితీమండను లగువారలకన్నను నగ్రపూజాభాజను లగుచున్నారు. ఓహో! ప్రమాద మయ్యెఁగదా! ఇందులో నత్యావేశముచే వేదాదికము నీదే యని కూడఁ జెప్పితిని గాఁబోలును? అయ్యది స్వార్థైకపరాయణులగు ఋషిహతకులు కల్పించియుందురు. కావుననే వానికిఁ గొంద ఱుత్పత్తికాలమునుగూడ నిర్ణయించియున్నారు. అయ్యవి యసత్యము లెట్లగును? అనేకు లగు స్వార్థపరులు వ్రాయుటం బట్టియే "శ్లో. శ్రుతిశ్చ భిన్నా స్మృతయశ్చ భిన్నా । మహాఋషీణాం మతయశ్చ భిన్నాః" అని తద్బోధకమ్ములగు నాచారము లిట్లఘోషించుచున్నవి.

సంశ:—అయ్యా! తమరు పిశాచములవిషయమై చెప్పుచు మధ్య నేదో శాఖాచంక్రమణ మొనరించుచున్నారు. వారి గతి యేమిచేసితిరి?

ఉప:—ఓహో! మిత్రులారా! అప్రస్తుతప్రసంగి నగుచున్న క్షమింపుఁడు. ఇఁకఁ బ్రకృతమునకు వత్తము. వీరివిషయమై మన మంతగాఁ జేయవలసిన యుపకారము లేదు. సోమరితనముచే నొరులఁ బీడించుట మాని యాత్మవేశానుసారముగా నాగరికత సంపాదించికొని తఱచుగా నువన్యాసములు వినుచుండ

వలెను. ముఖ్యముగా సోమరితనము మాని పాటుపడుట యావశ్యకము.

సంశ:—మీరు చెప్పినట్లు పాటుపడుటకేని వీరిలో నానాభేదము లున్నవి. అందులోఁ గొందరికిఁ దప్ప ననేకులకుఁ గరచరణాదు లుండవేమో? అందుకేని యెవరినో యావేశింపవలెను.

ఉప:— అట్లయిన వీరికి ముందు మనము విద్య నేర్పితిమేని యయ్యది వివేకము గలిగించి నానాఁటికి మహోన్నతస్థితికిఁదీసి కొనివచ్చును. మీలోఁ గొందఱు తీరిక చూచుకొని రాత్రివేళ నైన నొకటి రెండుగడియలు ప్రతిఫలము గోరక విద్య గఱపుటకుఁ బూనుకొనవలయును.

పిశా:—అయ్యా! మాకు రాత్రి తీరిక కాదు. నే మెక్కడికేఁబోయి యాహారము దెచ్చికొనెడివేళయే యదికదా!

ఉప:—అట్లయిన వీరియుపకారార్థముం బెట్టియే మనము చెప్పవలెను. మీయందఱితో నంత నొక్క చెప్పుట కాదు గాని: వీరి కొక పాఠశాల స్థాపింపవలసియున్నది. ఇందులకుఁ మీకుఁ దోఁచిన సహాయము చేయక తీరదు. శాల కట్టించునీలోపున మాత్రము మన మూరకుండక "క్షణశః కణశశ్చైవ విద్యామర్థంచ సాధయేత్" త్తన్నట్లు మనగృహములలోనే కూర్చుండఁ బెట్టి పాఠములు చెప్పవలెను.

పిశా:—మహారాజా! నీవు మాపాలిటికి దేవుఁడవు. అట్లనుగ్రహించవలెను.

సం॥:—తమరు మొదట సెలవిచ్చినట్లు శాలాస్థాపనమే ముఖ్యముగాని యిండ్లకు రప్పించితిమేని స్త్రీలు భయపడుట యట్లుండ "సింధుగృహముల కివేమి వాసెన్నా" లని మనలం దిట్టుదురు. పై పెచ్చు పిల్లలు జంకి జ్వరాదులపా లగుదురు. అప్పు డు లేదని చెప్పుచున్నమననే భూలోకమున మరిడీజాడ్యముల లోనైనవ్వు లమ్మవారిం బూజించిన ట్లీ పిశాచములకు దాసులము కావలసినచ్చును. ముఖ్యముగా నీవిషయము స్త్రీలంగీకరించరు.

ఉప—ఓహో! ఇది ప్రతిగృహస్థునకును బాధించుచున్నదే. ఈపిశాచములకన్నను మనస్త్రీలయవస్థ కడు శోచ్యముగా నున్నది. ఏకాడనో యొక్కతె చదువుకొన్నది యున్నను నూటుకాకులలో నొకకోవెలయై పాడగుచున్నది. ముందు స్త్రీవిద్య వ్యాపించినంగాని మనము మహోన్నతదశకు రాజాలము కనుక నీపిశాచములకు మీరే గతి గల్పింపుడు.

సం॥:—గతి కేమున్నది? శ్మశానవాటికలును, రథ్యావృక్షములును, పాడుదేవళములును, ఇంకను తత్తుల్యములగు జ్యేష్ఠాంశాకటాక్షవీక్షితములగు మఱికొన్ని చోటులును తప్ప వీరికి శాలాస్థానము గనుపట్టదు.

ఉప:—అట్లయిన మాన మక్కడికే పోయి యుపదేశించుచుండవలెను. మొట్టమొదట గట్టిశ్రద్ధ వహించినంగాని మన పూనిక తుదముట్టదు. వచ్చెడియాదివార మిందుల కేదేని సదుపాయముఁగూర్చి యోజింతము.

సంశ:—(తనలో) ఇంతటినుండి వల్లకాళ్ళలోనికిఁ బోయి యుపన్యసించినారు కారని యుపన్యాసములలో వ్యంగ్యముగాఁ దిట్టుచుండును గాఁబోలును! ఉన్న దున్నట్లుంచక యిదియొకటి మొదలుపెట్టినాఁడు. తుద కిది "గజశ్రద్ధయి" అందుకును నిందుకును చెడి యుభయభ్రష్టతయు నుపరిసన్న్యాసమును అగునేమో కదా! కానిమ్ము చూతము. "యద్భావి తద్భవత్యేవ" మనకుఁ జింత యెందులకు? (ప్రకాశము) చిత్తము. వీరే విద్యాధరులు వీరిఁగురించి యనుగ్రహింపుఁడు.

ఉప:—ఓహో! మీపేరు కడు నిరర్థకముగా నున్నదే! భూలోకమున నిప్పటిసంస్కృతపండితులవలెనే మీరిక్కడఁ గడు వ్యర్థనామధేయులుగాఁ దోఁచుచున్నారు. మీకీవిద్యాధరనామ మెందుకు? మీ రేవిద్యయందు సమర్థులు? జ్ఞానమునకుఁ గొఱగానివిద్య యేమివిద్య? మీవలన లోకమున కేమియుపకార మున్నది? ఏవో మీకుఁ గొంచెము శృంగారశాస్త్రములు వచ్చియుండునేమో? అంతమాత్రమున మీకీపేరు తగదు. ముందు మీరీపేరు దీసికొనినంగాని సంఘమునఁ జేరఁ దగరు.

విద్యా:—చిత్తము.

ఉప—చిత్త మని తల యూఁచినంతమాత్రమునఁ గాదు. త్వరలో నట్టియుద్యమము నొనరింపుఁడు. మీకుఁ గొంత మంది మాయుపన్యాసములు పిచ్చిగా నుండు నని బోధింతురు. అయ్యవి విని చెడిపోకుఁడు.

సంశ:—అయ్యా! వీరే యక్షులు వీరు మహైశ్వర్య సంపన్నులు.

ఉప:—ఓహో! వీరివలననే మనలోకమునకు గొప్ప ముప్పు మూడుచున్నది ఇందులో నూటికిఁ దొంబదులు వేశ్యా కాముకులే. మనలోకములోని రంభ వీరిరాజగు కుబేరునికోడలే కదా! ఇట్టి యుంపుడుకత్తెలకు వీరిసిధులు వ్యయ మగుచున్నవి. ఆపైని పానము, జూదము వీరికి సహజములు. వీరి కాయామా దుర్వృత్తులు నశింపవలెను.

యక్షు:—చిత్తము.

ఉప:—వట్టిచిత్తములు ఫలకారులు గావు. ధన మున్నంత కాలము మీ కీదురాచారములు మానవు. ముందు మీ ధన మంతయును భూలోకములో నిప్పుడు జరుగుచున్న స్త్రీపునఃపరి ణాయములు చేసికొన్న నిరాధారులగు దంపతుల కుపచరించునట్లు ధారవోసి యాపిమ్మట నీసంఘములోఁ జేరుఁడు. లేనిచో వేళ్లు పాఱియున్న భోగేచ్ఛలు మీకు సుఖసుఖాలఁ బోనేరవు.

సంశ:—అయ్యా! వీరే కిన్నరులు. వీరివిషయమై కరు ణింపుఁడు.

ఉప:—ఓహో! వీరిపేరు కడుసార్థకముగా నున్నయది. వీరా! వీరేదో వారిలోవారు తలలూఁపుకొనుచు నొకరిచేతు లలో నొకరు తాళములు వైచుకొనుచు, పరధ్యానముగాఁ గూర్చుండుటయేకాని, యుపన్యాసమును విన్నట్టులోఁచదు. వీరిని బాగుచేయుట కడుదుస్తరముగాఁ దోఁచుచున్నయది. అయినను;

పరోపకారచింతతోఁ బాటుపడువా రూరకుండఁ గూడదు. కనుక ముందుగా వీరికి గుఱ్ఱపుమూతులు మార్పవలసియున్నది. దానికై ముందు తగినయత్న మొనరింపవలయును.

సంశ:—దీని కేమిసాధనము గావించెదరు?

ఉప:—ఓహో! అనేకసాధనము లున్నయవి. వెనుక మనము విష్ణుమూర్తికి తలకాయ యెగిరిపోయినప్పుడు గుఱ్ఱపుశిరము నతుకుట యేని యెఱుఁగుదురా? ఈశ్వరుఁడు తగుసహాయ మొనర్చి "నవ్యనయూళ్ళే పట్టణము"లై నట్లు మన కోరికల సిద్ధింపఁజేసి జగదుపకార మొనరింప నెంచెడుఁగాక!

సంశ:—అయ్యా! యింకను ఈదేవయోగివిశేషులలోఁ గొందఱు మిగిలియున్నారు. వీరిగతి యోజింపుఁడు.

ఉప:—ఓహో! ఇట్లు ప్రత్యేకముగా బోధించుట కడు దుస్తరము. కనుక నిఁక నెల్లరకును ననుకూలించు తెఱఁగున పనున్యసించెదను. అందుఁ జిరపరిచితపూర్వాచారపరాయణతా దోషనశమ్మున దొరలుచుండెడి విరుద్ధమ్ములువదలి యాత్మవేదానుసారమ్ముగాఁ జెప్పుపద్ధతులే గ్రహింపుఁడు. అందులో శబ్దదోషములు బొత్తిగాఁ బాటింపకుఁడు. సారాంశములు మాత్రము గ్రహింపుఁడు. మనము నానాకారణములవలన నీశ్వరు డున్నాఁడనియును, పరలోకమున్నదనియును, పాపశిక్షణ పుణ్యభక్షణము లున్నవనియును పూర్వులవలెనే యొప్పుకొందము. జన్మాంతర విగ్రహారాధనాదిసంగతులు త్యజింపవలయును. వానియందలి దోషములంగూర్చి కొన్నిపెద్దపెద్దపుస్తకములు భూలోకములో

బయలు వెడలియే యున్నవి. ఇఁక మన మెంతసేపు చర్చించినను జాతిమతద్వేషములను గుఱించి ముఖ్యముగా ముచ్చటింపవలెను. జాతివిషయమునఁ బశుపక్ష్యాదులఁ గూడ మనలోఁ గలుపుకొనుటకు యత్నింపవలసినదే కాని యింకను అంతనాగరికత మనకు రాలేదు. కనుక నిప్పటి కంతవఱకును పోక తగుమాత్రము నీ సంస్కరణమునకు విషయముగాఁ జేసికొందము. అట్లని యీ విషయమై బొత్తిగాఁ జర్చింపఁదగ దని నాయభిప్రాయము కాదు. కొంచెము మధ్యమధ్య నావిషయముకూడ నలుగుచుండఁదగినదే. మరణములు మనలో లేవు కనుక విధవావివాహములును, వృద్ధత్వాదికము లేకపోవుటచే నతిబాల్యవివాహములును మనకంత చర్చింపవలసిన విషయములు కావని మీలోఁ గొందఱు శంకింపవచ్చును. వాదసౌకర్యార్థము క్షణకాలము మీవాదము నొప్పుకొన్నను యంత యుక్తిసహము కాదు. మన మేయే దుఃఖము లియ్యెడ లేవని యుప్పొంగుచున్నామో వానిలోఁ గొన్నిటిని భూలోకములో బుద్ధిమదగ్రేసరులు వారియాత్మవేద సాహాయ్యమునఁ గనిపెట్టియున్నారు. దానిలో నొకటి యుదాహరించుచున్నాను. కాని యియ్యది మిక్కిలి జుగుప్సాకర మగుటచే నంత సభ్యమైనసంగతి కాదు. కాకున్నను వైద్యులకు గోప్యము లేనివడువున దురాచారరోగపీడితులగు జనుల నుద్ధరించువారలకుఁగూడ వచింపరానివిషయ ముండఁగూడదు కదా! మిత్రులారా! మనయువష్ణతలు మన మించుకయు నెఱుంగక విఱ్ఱవీఁగుచుఁ జావులేదనియు ముదిమి లేదనియుఁ గేవలశబ్దశాస్త్ర

వేత్తలగువారు ముఖస్తుతికై ప్రయోగించెడియమర్త్య త్రిదశ
నిర్జరాది శబ్దములు ఘృతకోశము (నేతిబీఱకాయ)లని తెలియక
యొడ తెఱుంగనివిధమున నుప్పొంగుచున్నారము. ఇత్యాది
నిక్క-మే యైనచో నిందులోఁ గొన్నిటికిఁగాని లేక ప్రధానమగు
మృత్యుబాధకే కాని హేతువని చెప్పఁదగు సుఖవ్యాధి మనస్వ
ర్గమున నేల యుండవలెను? అది యెవరికో కాదు. కొన్ని సంవ
త్సరములక్రిందట నొకసోమయాజులకుఁ దటస్థించినదఁట! దాని
కీరంభాసంభోగనేకదా! కారణము. ఈసంగతి భూలోకములో
ని కొన్నిపుస్తకములవలన వెల్లడి యగుచున్నది. ఇప్పుడేని మీ
సంశయము నివర్తించినదా? ఇట్టిఘోరకృత్యములు మనము కని
పెట్టక యడఁచివేయుట తగునా? తోడిభూలోకమునేనిఁ జూచి
తెలివి తెచ్చుకొనవలదే! మనంతటఁ గనిపెట్టనేరకున్నను కని
పెట్టి చెప్పినప్పుడేని దురాచారములను దిద్దుకొనుటయనర్హమా?
కావున మనకు జననమరణాదికము మనుష్యులతోపాటుగను, ఆ
హారాద్యాసక్తి పశువులతోపాటుగను నుండుట నిస్సంశయమే
కదా! కనుక మన కిఁక వృథాజాతిమతాది వైషమ్యములతో
నేమియవసరము? ఇది పరిత్యజించినఁగాని మనకు మహోన్నత
స్థితి గలుగనేరదు. ఇఁక నొకటి, వివాహములలో వావివరుసలు
గూడ మొట్టమొదట భగవత్సృష్టిలో నున్నట్లు ప్రమాణ మేది
యును లేదు. ఇద్ధియును, పిదప నాయాఋషిపాతకులే కల్పించి
నారనుట నిశ్చయమే. ఎవరో యెందులకు? మనతాతగారేయౌ
ఫిషచ్ఛుఘుము కూఁతురైన సరస్వతిం బెండ్లియాడి సూచించియు

న్నారు. లోకానుగ్రహార్థము కాక అయ్యనఘాత్ముఁ డిది యకార్యకరణమే యైనచో నెందుల కాచరించెడిని? ఏనను; ఇప్పు డయ్యది యాచారములో లేదని కొందఱుశిష్టాచారపరాయణులు వాదింపవచ్చును. అదియును సూక్ష్మబుద్ధులకుఁ బోడకట్టుచునేయున్నది. ఆయజునికుటుంబములోనివే అయి యిప్పటికిని అదేపేరున వాడఁబడెడిమేఁకలలో నీయాచారము పూర్తిగాఁగానవచ్చుచున్నయది. ఆలోచింపఁగా బ్రహ్మసమ్మతించిన యీయాచారమును, ఇటీవల స్వార్థపరు లేకారణముచేతనో యడఁచివేసియుందురు. లేకున్న రజకాదినీచవర్ణములలో స్త్రీపునర్వివాహశేషమువలెనే యీసంగతి మేఁకలలో నెందులకు నిలిచియుండవలెను? అంతకన్న దీనికి బల మెక్కువగాఁ గూడ నున్నదనుటకు సందియము లేదు. బ్రహ్మకును మేఁకలకును నెక్కుడు సంబంధ మేకశబ్దముచే వాడఁబడుటకూడ మనము చూచుకోవలెను. ఇదిగాక; రజకాదులవలె నియ్యవి పూర్వాచారపరాయణులమతమునఁగూడ నపవిత్రములు కావు. యజ్ఞములలో దీనికన్నఁ బవిత్రమైనజంతువు లేదని యంగీకరించియున్నారు. ఇంతకన్న మీకుఁ బ్రబల దృష్టాంత మేమికావలయును? ఇక్కడికి జాతిమతాదిభేదములతో పాటు వావివరుసలుగూడ ననవసరములని తేలినదికదా! ఇఁక ద్రౌపదిచరిత్రముంబట్టి చూడ నొక స్త్రీకి విధివిహితముగా నైదుగురే కాక, యుద్యోగాదిపర్వములలోనికొన్నిసంగతులంబట్టి చూడఁగా నాలుగురుభర్తలు కూడ నుండవచ్చు నని పొడకట్టుచున్నది. "శ్లో. పంచ మే పత

యస్సంతి మహ్యాం షష్ఠోఽపి రోచతే *" అను ద్రౌపదీవాక్య
ముచే స్త్రీలందుల కంగీకరించుటకూడ సూచించుచున్నది.
ఇట్టిసదాచారము నేకారణముననో స్వార్థపరులు రూపుమాపి
యుందురు. సత్యవతీవిషయమును, కుంతీచారిత్రమును పరికించి
నచో నొకకొమరునిం గనుటకును కన్యాత్వమునకు భంగము
లేదని తెలుచున్నది. ఊరక వ్యభిచరించుట తప్పగాని తక్కినది
దోషము కాదని మనస్సాక్షికి వచ్చుచున్నది. అందులకుఁ
బూర్వగ్రంథములును మహాపతివ్రతలును నంగీకరించుచున్నారు.
ఆ యాసంతానముల భాగముల విషయమై ధర్మశాస్త్రములు
గూడ నుండుటచేఁ బెద్దలసమ్మతికూడ నిర్వివాదమే. ఇంత యేలా?
పర్యాయముగా ననేకభర్తలను వరించుటకుఁ ద్రిలోక పావని
యని పూర్వు లొప్పినగంగయే ఘోషించుచున్నది. ఆమెకు
శివుడు, సముద్రుఁడు, శంతనుఁడు ఇందఱు భర్తలుకదా! ఓహో!
ఈశ్వరా! పొరపాటున పూర్వాచారపరాయణు లొనరించిన
కట్టుకథలు నీయెదుట నేకరువుపెట్టుచున్నాను. ఇదిగాక యాత్మ
వేద్యైకశరణునకు నాకీగాథలవలన నేమిప్రయోజనము? ఏది
యెట్లైనను స్త్రీలును పురుషులును యథేచ్ఛముగా వివాహము
చేసికొనుట కభ్యంతరము లేదని యుక్తికి వచ్చుచున్నది. ఇది
యిట్లుండ సర్వలోకములలోను సుమారు ముప్పదివత్సరముల
క్రిందటి లెక్కంబట్టి చూడఁగా స్త్రీలసంఖ్యకన్నఁ బురుషుల

---

* నాకైదుగురు భర్తలు కలరు. ఇంకను ఆఱవభర్తగూడ నుండినచో
బాగుగా నుండు నని తోఁచుచున్నది.

సంఖ్య యెక్కుడుగాఁ గనుపట్టుచున్నది. దానింబట్టి పురుషు లనేకులు వివాహములు కాక చిక్కుపడుచుందురు. అందులకై కొన్ని లోకములలో విశ్వస్త్రావివాహము లేర్పఱచుచున్నారు కదా! అట్లందఱును అనఁగా మిక్కిలి వృద్ధులగు పురుషులు మిక్కిలి వృద్ధలగు నంగనలన్ గట్టికొన్నను మఱికొందఱు పురుషులు మిగులక మానరు. "అంత వృద్ధులకు వివాహ మెందుల" కని మీకు శంకింప నవకాశము గలుగవచ్చును. వివాహము కేవల భోగప్రధానమే కాదు గనుక మీ రంత శ్రమపడి శంకింప నవసరము లేదు. కనుక నెల్లరకును వివాహము ముఖ్యమని తేలినది. ఇఁక మిగిలినపురుషులగతి చూడవలసియున్నది. ఆయుపాయము బాలురకుఁగూడ సుగమనే. అయినను; కొంత వివరించుచున్నాను. పశుజాతిలో నొక తెగ యగు నేనుఁగులలో విచారించినచో ననేకలక్షలకరిణుల కొకటే కరి నాథుఁడుగా నున్నట్లు భాగవతము విస్పష్టముగా నుడువుచున్నది, కాని; అట్టి పురాణవాక్యములు నమ్మ్రుతిమేని "ముప్పు మూఁడు తెన్ను లును; అప్పు ఆఱు తెన్నులును" అగును, కావున మన మవి విశ్వసింప వలనుపడదు. కావున నిక నునుభవముంబట్టి చూతము. తక్కిన జాతులలో నెట్లున్నను; ఆవులలో మాత్రము విశేష సంఖ్యగల మందల కొకటే యాఁబోతు భర్తగా నుండుట భూలోకమునఁ బ్రతిగ్రామమునను సామాన్యముగాఁ జూడఁ బడును. మొత్తముమీఁద నాజాతిలో వృషభములును, ఆలును నించుమించుగా సరిగానే వృద్ధిచెందుచున్నను; ఎద్దులను కార

నాంతరముచే పాలికులు స్వార్థపరత్వముచేఁ బుంస్త్వశూన్యములుగా నొనర్చుచున్నారు. ఆహా! ఈజనులమూర్ఖత కేమనవచ్చును? ఇయ్యది నిర్బంధవైధవ్యముకంటె నూఱురెట్లు నన్నుత్తలపాటు చెందించుచున్నది. కానిండు; చిరకాలప్రాప్తమైన యీదురాచారము లింతలో నడుగంటవు. సమాజములు ప్రబలినకాలఁదని పశుజాతిలోఁగూడఁ గొన్ని యిందులకుఁ బూనుకొని కొంత పని చేసినచో నడుగంటవచ్చును. "పశువులకు మనవలె వివేక మెన్నటికిని కలుగదు. వానికి సమజములే కాని సమాజము లెట్టులు తటస్థించును?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. భారతములో మృగము లన్నియుం గలసి ధర్మరాజాదులతోఁ దమ దురవస్థ నేదోవిధమున విన్నవించుకొన్న ట్లున్నది. చూడుఁడు. పశుప్రాయులకు విద్యవలనఁ దెలివి గలిగినప్పుడు పశువులకుమాత్రము గలుగ దని మన మెట్లూహింపఁగలము? అది గాక గోశబ్దమునకు గోవును, వాక్కును గూడ నర్థము. దానిం బట్టి చూచిన నుభయులకును కడు దగ్గఱ కనుక పశ్వాదులకు విద్యవచ్చుట సుకరమే. ఇంకను పశువులు మనుష్యులవలె సంచరించుట భూలోకమునఁ గొన్నివినోదములలో ననఁగా "సర్కస్ కంపెనీ"లలోఁ జూడవచ్చును. ఇఁక, బ్రకృతమునకువత్తము. గోజాతిలో స్త్రీజాతి మనలో నొకపురుషుఁ డనేక స్త్రీలను వివాహమాడినట్లే లెక్కకురాని యావు లొకటే యాఁబోతును వరించుచున్నవి. లేదా! యీయాచారము మళయాళపు స్త్రీ లొకభోగపురుషుని నెందఱెందఱో వరించినట్లైనను నుండవచ్చును.

జీవమంతయునొకటే కనుక నాజంతువులదుస్థితిఁగూడ మాన్పఁ బ్రయత్నింపవలసినదే. కొందఱు "అది సహజము గనుక మనమార్పునకు నలవడ" దని వాదింపవత్తురు. వారి నట్లే సంతోషింపనిచ్చి చేతనైనంతవఱకు మనము యత్నమునే చేయుచుందుము. శ్లో. యత్నే కృతే యది న సిద్ధ్యతి కోఽత్ర దోషః.* " కనుక నెందులకేని యత్న మావశ్యకము. ఇప్పుడే మనలోకముకన్న నాగరికత భూలోకమున నెక్కుడుగా నున్నదని చెప్పియే యున్నాను. ఇప్పుడు నేను చెప్పినవిషయ మాలోకమునకే యెక్కుడుపకారకమైనది. వారిద్దానిని గుఱించి యింతవఱకుఁ గనిపెట్టినట్లు తోఁచదు. కావున మన కీస్వర్గలోకసంస్కరణభారము కొంతయైనఁ దగ్గినపిదప నే కామరూపమునో ధరించి మనుష్యులలోఁ జేరి వారి కీ యుపాయము చెప్పెదను. ఓహో! ఎంత పొరఁబడితిని! ఈ కామరూపములవలన ననేకదోషములు గలుగుచున్నవని బుద్ధిమదగ్రేసరులగు సంస్కర్తలు నిర్వచించియున్నారు. కనుక నింతకుఁబూర్వ మేమైనను; ఇఁకముందు మన మీవిషయమును మానుకొనక తప్పదు. "శ్లో. స్వయం తరితు మక్షమః కథ మసౌ పరాం స్తారయేత్*" అన్నట్లు మన సంస్కారమెట్లుండ వారిసంస్కరణమునకుఁగూడ మనము తోడ్పడుట వెట్టిగా దోఁచుచున్నది. కానిండు; "శ్లో. ఉత్పద్యంతే ప్రలీ

* ప్రయత్నించినపైని సిద్ధింపనిచో తప్పేమి?

* తాను తరింపలేనివాఁడొరుల నెట్లు తరింపఁజేయఁగలఁడు?

యంతే దరిద్రాణాం మనోరథాః*" మాటల కే మభ్యంతరము ? కాని తేవలయునా? ఇఁక నసుపయుక్తాంశమైనను శేషము పూరించుచున్నాను. ఆమిగిలినపురుషులకును, ఈయావులకును సంబంధబాంధవ్యములు కలిపినచోఁ బురుషు లందఱును గృహస్థులుగా నుండవచ్చును. "గోబ్రాహ్మణేభ్యః" అని యుండుటవలన నందులో గోవులకును బ్రాహ్మణులకును మఱియుం జక్కఁగ గలియును. ఈవిజాతివివాహమునకై మీకుఁ గొన్నినిదర్శనము లిచ్చుచున్నాను. రావిచెట్టులకును వేఁపచెట్లకును పూర్వాచారపరాయణులు వివాహము లొనర్చుచున్నారుకదా ! ఇఁక నెల్లరును మఱియొకజాతిచెట్టులో వేరొకజాతికొమ్మను చేర్చియంటుకట్టుచున్నారు. కొమ్మనుబట్టియే కాయలు దిగుచున్నవి. ఇవ్వ్యేడఁగూడ కొమ్మనుబట్టి దూడలే పుట్టును గాని మనుష్యాదులుమాత్రము పుట్టరు. సాధారణముగా సంతతి క్షేత్రము ననుసరించుట యనాదిగాఁ బ్రసిద్ధము. "ఏది యెట్లైనను భిన్నజాతులకుఁ బొసఁగ" దని మీరనవత్తురేమో? అట్లయిన సంస్కారణమే కుదురదు. బ్రాహ్మణత్వ శూద్రత్వ చండాలత్వాదులు భిన్నజాతులు కావా? వారల కిప్పుడో యిఁకనో భూలోకమున నన్యోన్య వివాహములు కానున్నవి. ఇఁక ముందుమాట టుంచుఁడు. పూర్వము కాలేదా? పరాశరులు పుట్టలేదా? పశుపక్ష్యాదులకును మానవులకునుగూడ నిర్వివాదాంశమే యనుట కుదాహరణము లెన్ని లేవు? ఇదివరలో సిచ్చిన మహిషాసురుఁ

---

* దరిద్రులకు మనోరథము (కోరిక) లు సముద్రతరంగములవలెనే పుట్టుచుఁ బోవుచు నుండును. అనఁగా నొక్కటియుఁదుదముట్టదని భావము.

దక్షిణుండ శుకుఁడు చిలుక కతనఁ బుట్టినవాఁడు. ఇతఁడు సాక్షా చ్ఛుకమునకుఁ బుట్టలేదందురేమో? అశ్వినీసుతులు మొదలగు వారల నిందుల కనేకులను లక్ష్యము చూపించవచ్చును. అవాం తరజాతిభేదము లిటీవలనే కల్పితము లైనవనియును వానినే మన మిప్పుడు సంస్కరింపవలసియున్న దనియును చెప్పియే యున్నాను. ఇట్టి ప్రత్యక్ష ప్రమాణములచే శబ్ద ప్రమాణములు కొట్టఁబడవా? కనుకఁ బశుపక్ష్యాదిజాతిభేదములుగూడ నానాఁ టికిఁ జాటింపక సంబంధబాంధవ్యములు చేసికొందురేని విశే షైకమత్యముగల్గి యేలోకమేనియు మహోన్నత్యమును బొందు నని మాయభిప్రాయము. ఇట్టిసుగమములగు మార్గము లన్నియు శాస్త్రకర్తల మని పేరుపెట్టుకొన్న స్వార్థపరులు నానాఁటికిఁ జెడఁగొట్టియుందురు. ఈవిషయమును గొంత యప్రస్తుతమే యయినను బొత్తిగా ననవసర మని మీరు నిరసింప రని యెంచి కొండొక నాకుఁ దెలిసినంతలో వివరించుచున్నాను. ఇందులకు మొట్టమొదటివి వేదములు. అవి నాలుగు. ఋగ్యజుస్సామా థర్వణము లని వానికి నామములు. కొందఱు మూఁడని యందురుగాని; అది పూర్వాచారపరాయణులు త్రయీశబ్దమును సాధించుటకు బొంకుకుయుక్తి. ఆనాలిగింటికిని ఆగమము లని పేరొకటి యున్నది. దీనింబట్టి చూడుఁడు. ఆగమ మనఁగా వృక్షము. అవి చదువుకొన్నవాఁడు చెట్టువలె జడుఁ డగు నని తెలుచున్నది. ఇఁకను తదంగములు——

"శ్లో. శిక్షా వ్యాకరణం ఛందో నిరుక్తం జ్యోతిషం తథా,
కల్పశ్చేతి షడంగాని వేదస్యాహు ర్మనీషిణః*"

ఈయాఱంగములలోనను మొదటిది శిక్ష కదా! ఇది చదువుకొన్నవానికిఁ బరలోకమునఁ బరమాత్ముఁడు శిక్షవిధించు నని తేలుచున్నది. ఇఁక వ్యాకరణము. దీనిగతి బొత్తిగా నఘోరముగా నున్నది. దీనిం జదువుకొన్నవా రెందులకును కొఱగారనియు లోకోపకార మ్మొండ స్వవిషయములో ననఁగా రహస్యపు టుత్తరములుగూడ వ్రాసికొననేరక యొకులచే వ్రాయించికొనుటయే కాక దానిపై వ్రాలుసయితము చేయనేరక తుదకు 'నిశానీ' పెట్టెంతురని యనేకులు వ్రాసియున్నారు. కనుక నేను దిరిగియు వక్కాణింపవలసినది లేదు. దీనికనేకులు పూర్వులు కర్తలుగా నున్నను విపులముగా నేకత్ర సర్వమును జేర్చి రచించినవాఁడు పాణిని. దానిపై లెక్కకు మీఱిన వ్యాఖ్యానము లున్నవి. ఈపాణినింగూర్చి క్రొత్తగా నేను సిందించితి నను కొనకుండుటకై పూర్వులు రచించినవే రెండుశ్లోకము లుదాహరించుచున్నాఁడను—

శ్లో. కాచం మణిం కాంచన మేకసూత్రే
గ్రథ్నంతి నార్యః కథ మత్ర చిత్రమ్,

* శిక్ష, వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము, అని విద్వాంసులు వేదమున కాఱంగములు చెప్పుదురు.

అశేషవిత్పాణిని రేకసూత్రే
శ్వానం యువానం మఘవాన మాహ.*" ౧

"శ్లో. నపుంసక మితి జ్ఞాత్వా ప్రియాయై ప్రేషితం మనః,
తత్తు తత్రైవ రమతే హతాః పాణినినా వయమ్.।"

ఈరెండుశ్లోకములంబట్టి యితని కౌచితి తెలియదనియు సమయజ్ఞుఁడు కాఁడనియును పైపెచ్చు మోసమే వృత్తి యని యును విస్పష్ట మగుచున్నది. ఇతనిపేరు సాధించుటకే యెన్నో సూత్రములు కావలయును. దానింబట్టిం చేదస్త మధిక మని కూడ నొప్పుకొని తీరవలెను. భూలోకమునఁ బూర్వాచారపరా యణులు తప్ప సులభశైలిని జగదుపకార మొనరించు కవిశేఖరు లెవ్వరును నితనిశాస్త్ర మంగీకరింపరు. మొదటను కర్తకే యిన్నియాక్షేపణ లున్నపు డితనిశాస్త్రము నభ్యసించినవారు లోకమున కేమిపనికివత్తురు? కేవలమూర్ఖులవలన నుపయోగ మంత లేకున్నను; అపకారముగూడ విశేషించి యుండదు. ఇట్టి వారో! లేనిపోనిసంగతులు బోధించి జగము పాడుచేసి యెన్న

---

* శ్వా పూనలను, మణులను, బంగారును, ఒకేసూత్ర (దార) మందు కూర్చుచుండుదురు. ఇదియొక చిత్రమైన సంగతిగాదు. సర్వమును దెలిసిన పాణినియే ఒకసూత్రమునందు కుక్కను, పడుచువానిని, ఇంద్రుని కూర్చియున్నాఁడు. "శ్వ-శ్వ యువ మఘోనా మతద్ధితే" అని పాణి న్యాచార్యులవారు చెప్పిన వ్యాకరణ సూత్రము.

। మనశ్శబ్దము నపుంసక మని తెలిసికొని నేను నాప్రియురాలియొద్దకుఁ బంపితిమి. అదియో ఆప్రియురాలియొద్దనే రమించుచుండెను. అక్కటా। మేము పాణినిచే వంచింపఁబడితిమి।

టికెని మహోన్నతదశ నందనీయరు. ఇంతటితో మీకు వ్యాక రణమువలని యుపయోగము తెలిసియుండవచ్చును. ఇదిగాక "వ్యాకరణ" అనుపదములో " రణ " అని యున్నది. దానికి యుద్ధ మర్థము. అనఁగా మీరు పోట్లాడుటకుఁ దప్ప నెందులకును పనికిరా రని తేలుచున్నది. ఇఁక మూఁడవది ఛందస్సు. దీని యనుపయుక్తి మీకుఁ ద్వరలోనే బోధపడవచ్చును. ఛాందసు లనుపేరు మీ రెఱుంగనియది కాదు. దాని కున్నగౌరవము నేను వర్ణింపనక్కఱలేదు కదా! ఇది చదువుకొన్నవారికే యీ బిరుదము కలిగెడిని. కొందఱు "ఆఛందశ్శబ్దమునకు వేద మర్థ" మని వాదింపవత్తురేమో? అది మాకు మఱియును సమ్మతము. అంగిగలివేం యట్లున్నచో నిఁక నంగముగలి యనుకూల మెట్లగును? ఇఁక నిరుక్తము. ఇది తనపేరుచేతనే విశ్వాస్యముగాఁ దోఁచదు. చెప్పఁబడని దని కదా! యర్థము. చెప్పఁబడనిశబ్ద మప్రసిద్ధము. దీనిం జదువువారు పాడగుట కేమి సందియము? "నిరుక్తశబ్దమునకు నిర్వచనము చేయఁబడిన"దని యర్థము చెప్పుదురేమో? అది మే మొప్పుకొనము, ఇఁకజ్యోతి షము. ఇది మఱియును విశ్వసింపఁదగినదికాదు. పరమవంచకుఁ డగుమనబృహస్పతిగూడ నిందులోనొకగ్రహము. ఇతనిశిష్యుఁ డును పద్దకుఁడునునగు చంద్రుఁ డొక గ్రహమఁట! వీరిరువురకును గొమరుఁడగు బుధుఁ డొక గ్రహము. పైనుదాహరించిన బృహస్పతికి శత్రువగు రాక్షసగురువు శుక్రుఁ డొక గ్రహము. కుజుఁ డొకగ్రహము. సూర్యుఁ డొకగ్రహము. ఇతనిపుత్త్రిఁడు

శని యొకగ్రహము. మఱియును రాహుకేతువులుగూడ గ్రహము లనియే మనవారు చెప్పుచున్నారు. వీనిలో కొందఱు కొందఱికి మిత్రులును, మఱికొందఱు మఱికొందఱికి శత్రులును, మఱికొందఱు మఱికొందఱికి సములు నని చెప్పియున్నారు. ఈ సంగతివలననే యీశాస్త్రము నిష్ప్రయోజన మని మీరు తెలిసికొనవచ్చును. బృహస్పతికిని చంద్రునకును వైరము మని మెఱిఁగినదే కదా! అట్టి వీరిరువురకును నీశాస్త్రములో మైత్రి నిర్ణయించియున్నారు. ఇట్టివిరుద్ధము లనేకములున్నవి. వాని నన్నింటిని దెలుప నుంకించితినేని యెంతకాలమునకేని తెమలదు. ఇంతవఱకైనను నేను వేదాదికము నూరక దూషించుట లేదనియు, దానిసార మంతయు గ్రహించినవాఁడనే యనియు మీ మదికి వచ్చుట కుపన్యసించితిని. ఇఁక కల్పము. ఇది లోకములో వాడఁబడుకల్పములవంటిదే. కొంద ఱిది యట్టిది కాదని వాదింతురేమో? పోనిండు' "కల్ప" అని తెనుఁగుదేశములో నంటచెఱుకు మొదలైనకట్టెలకు వాడుదురు. అనఁగా శుద్ధశుష్కమయిన దని తేలుచున్నది. ఆపేరు దీనికి దానింబట్టియే వచ్చిన దని తోఁచుచున్నది. ద్రౌపదిచరిత్రముంబట్టి కాఁబోలును? ఆదేశములో నా అక్షరములకు మించని తెలుఁగుపదమును సంస్కృతపదముతో సమాసము చేయుచున్నారు. ఇట్టి వనేకములు చూపవచ్చును. అట్టిసంబంధములు భాషలకుఁబరస్పరము నానాకారణములంబట్టి యుండవచ్చును. ఇట్టివి సూక్ష్మబుద్ధులు

గాని గుఱితింపఁజాలరు. అందుల కాత్మవేదము ముఖ్యము, ఇఁక షడ్దర్శనములఁగూర్చి యించుక చర్చింతము.—

"శ్లో. పాణినే ర్జైమినేశ్చైవ వ్యాసస్య కపిలస్య చ,
కణాదస్యాక్షపాదస్య దర్శనాని షడేవ హి.* "

ఇందులో మొదటిదగు వ్యాకరణ మంగములలో విచారింపఁబడినదే కదా! జైమిని చెప్పినది పూర్వమీమాంస. ఇదియే మనకు నుడికియు నుడుకని యుచ్ఛిష్టపుమెతుకు లాహారముగా గల్పించిన పిచ్చిశాస్త్రము. ఇఁక దీనిచునుపయు క్తత మీరే తెలుసుకొనఁగలరు. కపిలుఁడు చెప్పినది సాంఖ్యము. దీని పేరుంబట్టి చూతము. ఇది చదువుకొన్న వారలకు లెక్కలలో జ్ఞాన మహాండ సంకలనము చేయుశక్తియైనను గలుగదు. కొందఱుసాంఖ్య మను పేరునకు మఱియొకయర్థము చెప్పి సాధింపనత్తురేమో? అట్టికుకల్పనలకు మనపండితులు పుట్టినయుండ్లే కనుక నే మవి విశ్వసించి పాడగుట కొప్పుకొనము. ఇంతకుఁ బూర్వమే వ్యాసులు రచించిన యుత్తరమీమాంసమునుగూర్చి చెప్పవలసి యున్నది గాని; అంతకన్న నీసాంఖ్యసిద్ధాంతమే నామదికి నచ్చినదని తెల్పుటకుముందు దీనినే యెత్తుకొన్నాఁడను. ఈసాంఖ్యకర్తయగు కపిలమహామునినివలెనే యీవ్యా

* పాణిన్యాదార్యులవారు చేసిన వ్యాకరణము, జైమిన్యాదార్యులవారు చేసిన పూర్వమీమాంస, వ్యాసభగవానులవారు రచించిన ఉత్తరమీమాంస, కణాదమహాముని యొనర్చిన వైశేషికము, గౌతముఁడుచేసిన న్యాయశాస్త్రము, కపిలుఁడు చేసిన సాంఖ్యశాస్త్రము అను ఆఱింటికిని దర్శనము లనిపేరు.

సులనుగూడ నారాయణావతార మని చెప్పుదురు. అది యంత విశ్వసనీయము కాదు. అందులకు భూలోకమునం దెప్పుడు బుద్ధిమదగ్రేసరు లెవ్వరును నంగీకరించుటలేదు. దానికిఁ గారణము లేకపోలేదు. ఆ యొప్పునివారిలోఁ గొందఱు వ్యాసులు రచించిన గ్రంథములకన్న నెక్కుడు సులభశైలిని నంతకన్న ననేకగ్రంథములు రచింపఁగలిగినవారే కాని సామాన్యులు గారు. వారికి "వ్యాసులే నారాయణుఁ డైనచో "కోహం రండే!" అన్నట్లు మన మెవర మై యుందుమో?" అను సంశయము కలిగి యుని తీరక తుదకు సర్వమును గోటకూరకట్టుక్రిందఁ గట్టి రని మన మూహింపవలసియున్నది. అదియును నాకు యుక్తాయుక్తముగానే కనుపట్టినది. ఈయుసమతమునవలననే అద్వైతులు "అహం బ్రహ్మ"లై "యంబ్రహ్మల"కన్న నుపాడగుచున్నారు. ఈయన వ్రాసినవే అష్టాదశపురాణములు. కాని యిన్నిటికిని కర్త యొకఁడా? అనేకులా? అనికూడ ననేకులు సంశయించుచున్నారు. మఱియు భారతముకూడ నీయనరచించినదే. ఇఁక మఱికొంద ఱుపపురాణములు పదునెనిమిదియు ననేకస్మృతులును వ్రాసియున్నారు. వాని నన్నిటిని దోషములు చూపించి నిందించుటకన్న మీరు పఠింపవల దని చెప్పుట సుఖ మని మా యభిప్రాయము. ఇఁక రామాయణ మని యొకటి యున్నది. అది యాదికావ్య మని మనవారియభిప్రాయము. అదియును నానారసములతోఁ బూరింపఁబడి యున్నను; అక్కడక్కడ నిప్పటిమనమతమున బొత్తిగా హేయ మనియు లోకాపకారక మనియుఁ జెప్పఁదగినశృంగార

రసమును బ్రకటించుచున్నది. దీనింబట్టియే కాఁబోలు! సంస్కృతకవులేమి, భాషాకవులేమి తమగ్రంథము లెల్ల శృంగారరసమయములుగాఁ జేసియున్నారు. కాని; ప్రపంచము చేసికొన్న యదృష్టము నేఁటికిఁ బండి అట్టిదుష్కావ్యములవలనఁ బ్రయోజనము లేదని కనిపెట్టి మంచిగ్రంథములను సులభశైలిలో వ్రాయఁదగుమహానుభావు లవతరించి పరమోపకారము చేయుచున్నారు. కావ్యలక్షణ మని చెప్పినవారుగూడ "సాలంకారా" అని దానిలోఁ జేర్చినారు కాని; నే మది యంగీకరింపము. మా మతమునఁ గావ్య మెట్లుండవలయు ననఁగా పూర్వాచారపరాయణయగు శుద్ధవైదికవితంతువుం బురణించుచుండవలెను. అట్లని పూర్వాచారము లన్నియును దానిసిండఁ గుచ్చి యెత్తవలయు నని మా యభిప్రాయము కాదు. శృంగారమును, అలంకారములును దానిలో నుండఁగూడదు. శృంగారకావ్యములు చదివినవిద్యార్థులు పాడు గాక మానరు. కనుక నే మిట్లు లక్షణపరిష్కార మొనరించితిమి. పూర్వులు వ్యభిచారభయమున వితంతువులను విరూపిణులఁ జేసినట్లే నేమును కావ్యముల నిట్లు మార్పఁదలంచితిమి. దీనింబట్టి "కావ్యములయందే శృంగారరసము తగ్గింపవలయునా? దాని కాలంబనములగు స్త్రీలయందుఁగూడ నది యట్లు కాఁదగినదే యగునా?" అని కొందఱు శంకింపవచ్చును. క్రమముగా నదియును గాఁదగినదే అని మా యభిప్రాయము. "అట్లయినచో వేషభాషాభూషిత లయిన యోషామణులు మనస్సునకు నకారణముగ వికార మాపాదిం

చెదరు గాన వారలందఱును సాధ్యమైనంతవఱకలో నలంకార ములమూటట్లుండ నెక్కుడు వైరూప్యమాపాదించెడి శిరోముం డనముసయిత మొనర్చుకొనవలయుననియేనా మీయభిప్రాయ” మని మమ్ముఁ గొందఱ డుగవచ్చును. మీ కిది విరుద్ధముగాఁ దోఁచినను నిప్పట్ల మా కది సమ్మతమే యని యొప్పుకొను చున్నారము. “శ్లో. ఆత్మబుద్ధి స్సుఖంచైవ” అనుటవలన మా యాత్మకన్న నితరులయాత్మ మా కంత ప్రమాణము కాదు కదా! ఇకఁ బ్రకృతమునకు వత్తము. ఇంతకుఁ దేలిన సారాం శము. చదువుకొనువారల కుపయుక్తములైన గ్రంథములు పునస్సృష్టి కావలసినవే కాని మున్నున్నవి పనికిరావని తేలినది.

ఇఁక నక్షపాదుఁ డనఁగా గౌతముఁడు. ఈయనరచించి నది తర్కము. మొదల నీయన కందఱవలెఁ గాక పాదమందు నేత్ర మున్న దనుటవలననే యిమ్మహానుభావుఁ డొనరించిన శాస్త్రమును నిట్టిదిగనే యుండు నని మీరు సులభముగాఁ దెలిసికొనవచ్చును. ఈవిద్య లోకోపకారకము కాదు సరికదా, పైపెచ్చు దీనిం జదివినవారు గాడిదపుట్టుక పుట్టుదురని కూడ శాపమున్నదఁట! ఇది యెంతవఱకు సత్యమైనను పునర్జన్మము నొప్పనిమనము గాడిదవలె మూర్ఖులగుదురని యైనను గ్రహింప వచ్చును. ఈ విషయమునే కణాదుఁడుకూడఁ జెప్పియుండవ చ్చును; గనుక దీనితోపాటే అయ్యదియు నని యెంచి యిఁక నీ విషయము గట్టిపెట్టి మఱియొక యంశమునకు వత్తము. మొత్త మిది యన్నియును నానాఁటికిఁ గట్టుఁబాట్లను వృద్ధిచేసి

మనకొంప తీయుచున్నవి. వేయేల? సంగీతమున కన్నికట్టుఁ బాటులేల యుండవలెను? "పల్లవి"యని మొదలువెట్టి తెగగింజు కొని వినువారి కసహ్యత గలుగఁజేయుటకన్న మహాపాతకము వేఱొకటి యుండునా? అట్లని సంగీతమే వలదని నా యభిప్రాయము కాదు. పసులకాపరులు స్వభావసిద్ధముగాఁ బాడు పాట నా కెంతో సంతోషజనకమై యుండును. పరోపకార మొనరింపఁదలఁచుకొందుమేని ముందీ కట్టుఁబాటు లన్నివిషయముల లోనను నశింపఁజేయవలయును. తుంగమొక్కలు తీయక చేలు వృద్ధి నందవుకదా! ఇందుల కెవరెంత ఘనులుగాని యుపకారముచేసినను వారు సాక్షాత్పరాత్పరుని యనుగ్రహమునకు నాటపట్టులు కాకతీరదు. మనకు సంగీతసాహిత్యాది సారస్యము తెలియదని కాని, లోకజ్ఞానమే లేదని కాని యెందఱెన్నివిధముల దూషించినను పట్టినపట్టు భల్లూకపుపట్టగు నట్లుగా నిలిచి లోకమునకు మహోన్నతదశ సంపాదించితీరవలయును. క్షణభంగురమైన యీ దేహము శాశ్వతమా? కీర్తి యనశ్వరమా? ఒకవేళ మన యమర్త్యత్వమునకే ముప్పు కొన్నను ప్రళయాంతమందేనిఁ జావకతీరదుకదా! చూడుఁడు. ఒకమహానుభావుఁడు భూలోకమున నవతరించి యుండఁగా నేదోయొకగ్రామమున నొకకుక్క యయ్యనఘాత్మునిఁ గరచె నఁట! దానికి వెఱ్ఱియెత్తియుండుటచేతఁ గాఁబోలు నది విషమై యతనికి మరణము కలిగింప సమకట్టుడు నతఁ డద్దాని కించుకయుఁ దలఁకక పేరు శాశ్వతము కాని వేఱొండు స్థిరతరము

కాదని యెంచి తనకుండుయావద్ద్రవ్యమును ప్రపంచ మున్నంత కాల మప్పుడప్పుడు నియతముగాఁ గుక్కలను జంపువారికిఁ బారితోషిక మిచ్చుటకై యేర్పఱచి దేహము త్యజించెనఁట! ఇప్పటికిని నా యనఘాత్ముని పుణ్యకార్య మవిచ్ఛిన్నముగా జరుగుచున్నది. "శ్లో. నరః పతితకాయోఽపి యశఃకాయేన జీవతి*" అనుచొప్పున నాతఁ డిప్పటికేకాక యెప్పటికిని జీవించియుండుట కేమిసందియము? మన మనుకులమో, ఆతఁ డమరుఁడో? మీ రొక్కింత కనుగలిగి చూడుఁడు. ఇట్టి ధర్మసూక్ష్మములు కనిపెట్టలేక యనేకులు షోడశమహాదానము లని పేరుపెట్టి సొమ్మును వమ్మొనరించుచున్నారు. పోనిండు, తమకుఁ దెలియకున్నను తదేక శ్రద్ధతో యుక్తాయుక్తములు పరికించి చెప్పిన వారిమాటలు వినరు సరికదా, కుక్కను జంపినచోఁ గాశిలో గుడి కట్టినను పాపము పోదని పైఁగాఁ దమకుఁగల స్వల్పపు తెలివితో గేలిసేయ నారంభింతురు. మరియొక విషయములో గుడికట్టుటయు, విగ్రహారాధనమును యుక్తములు గనుకనా! యీ విషయమై యీపని నొప్పుట బుద్ధిమంతుల కెట్లు సమ్మతమగును? చెప్పినమాటచొప్పున నడవకుండుట మనస్వాన్తమునకే కాదు, నాగరికతకుఁ బుట్టినిల్లగు భూలోకమునకును నిదియే స్థితి పట్టుచున్నది. వృథాకాలక్షేప మెందులకని సంధ్యావందనము వలదని విద్యార్థులకు బోధింప వా రాసమయమున నేదో దేహ

* మనుష్యుఁడు మృతిపొందినను కీర్తిశరీరముతో జీవించుచున్నాఁడు. అనఁగా.—కీర్తిశరీరము శాశ్వతమని భావము.

పరిశ్రమమేనిఁ జేయక పోరాని వీథులకుఁ బోయి యక్కడ నేమేమో వచింపరాని వ్యాసంగములు చేయుచున్నారఁట! శృంగారకావ్యములు చదవవలదని యా యూపాత్తముల పేరులు గూడ వివరించిన "నిది మానకు మఱియును సుఖు" వని యెంచి ఆ పుస్తకములనే యచ్చుపడనివానింగూడ నతి పరిశ్రమమున సంపాదించి చదువుచున్నారఁట! ఇంతకును.—

"శ్లో. లోకే వ్యవాయామిషమద్యసేవా
జంతోస్తు నిత్యా నహి తత్ర చోదనా *"

అన్నట్లు వారివారిపరిశ్రమము వ్యర్థమై తుద కుపన్యాసకుల కపయశముగూడఁ గలుగుచున్నది. అట్లని మనమూరకుండ వలసినదని మాత్రము నా యభిప్రాయము కాదు. ఇంతకును బూర్వు లట్టి గ్రంథములు రచించి యుంచినప్పు డవి యెంత చేయవలయునో యంతయును జేసికాని యింతలో సమగంటునా? దానికే తగినంత ప్రయత్నము చేయవయును. ఇదియేకాక పూర్వులు మన కెన్నివాట్లు తెచ్చిపెట్టిరో చూడుఁడు. నిద్ర కన్నఁ బరమసౌఖ్యము వేఱుండదుకదా! అది రెప్పపాటు లేక తటస్థింపదు. ఇవి రెండునుంగూడ మనవారికి లేకుండఁ జేసికొన్నారు. ఈ నిద్రాసుఖమునే మరల బ్రహ్మానందముతోఁ దామే పోల్చియున్నారు. అది యంతయు మనుష్యులపాలుచేసి

* లోకములోఁ బ్రతిజంతువునకును గ్రామ్యధర్మము. మాంసభక్షణము, మధుపానము నిత్యమే అయి యున్నవి. ఆ విషయమున చేయవలయునని ప్రేరణ అక్కఱయే లేదని భావము.

యెంతకన్న నెక్కుడగువారలమని విఱ్ఱవీఁగు మనము కన్నులు తెఱచుకొని సర్వదా బాధపడుచున్నారము. ఇది పూర్వ మెప్పుడో చోరబాధకుఁ దలఁకి మనవారభ్యసించి యుండును. నానాఁటికదియే యొక దురాచారమై బాధించుచున్నది. దీని యథార్థమును దెలిసినవారును దెలియనివారును గూడ భూలోకములో విగ్రహారాధనవలనే సర్వసామాన్యముగాఁ బాటించుచున్నారు. మన మందజమును తొలఁగఁబడి నిలిచి పనిచేసితిమేని యీ మహానందమును త్వరలోనే సాధింపఁగలుగుదుము. ప్రప్రథమమున నాజ్యాదిహవిస్సును భక్షించుట మానుకొనవలయును. ఆ దిక్కుమాలిన మెలుకులు దారుణమగు వేఁడిమిఁ బుట్టించి క్రమముగా పైత్యములోనికి దింపఁగా మన కీదురవస్థ తటస్థించి యుండును. మనకిక్కడ ధాన్యాములు ఫలింపకుంటచే నింతలో నది మానుకొంటిమేని యున్నమునకే మొగమువాచువలసివచ్చును. ముందు మనకు సోమరితనము వదలవలెను. మనము కానకున్నారము గాని మనవలన భూలోకములోవారు పొందుచున్న లాభ మెంతయున్నదో చూడుఁడు. స్వల్పమైన హవిస్సున కపేక్షించి మనము వర్షము గురియింప వారద్దానివలన నపారముగఁ బండించుకొని యెక్కుడు పాడిపంటలతో దులదూగుచున్నారు. ఇప్పుడు మనకు ధాన్యాదికము కావలసినచో వారెంతో మిక్కుటమైన వెలకు విక్రయింతురు. అట్టి వ్యయప్రయాసములు లేకుండ మనమేల వ్యవసాయాదికమొనరించుకొని బాగుపడఁగూడదో నాకెఱుఁగరాకున్నయది.

ఇఁక నొకటి; మన యుద్యానములలోఁ గల్పవృక్షములు తప్ప
దేశాంతరములనుండి వృక్షలతాదు లెవ్వియుఁ గానరావు.
అవి మనము నానాఁటి కీయుద్యానముల నాటింపవలెను. అందులో
"బొమ్మజెము" డనునది కడుముఖ్యమైనది. దాని నప్పుడప్పుడు
భూలోకములో మీరు చూచియుండవచ్చును. అది మిక్కిలి
యుపయోగకరమైనదని వేఱే నొక్క వక్కాణింపనక్కఱలేదు.
ఈ స్వర్గమునకుఁ జుట్టును దానిని నెలకొల్పితిమేని యేకోటయును
దానియెదుటఁ బనికిరాక దుర్గమమై యుండును. దానిఁబెం
చుటకంత శ్రమ మక్కఱలేదు. ఐకమత్య మనఁగా దానిచుట్టు
లనుజూచి మనము నేర్చుకొనవలసినదిగా నుండును. దాని
ముందు మన యింద్రుఁడుగారి వజ్రాయుధము నపహసించు నని
చెప్పుట కేవలస్వభావోక్తి. దానిచుట్టు కేవలరమణీయములై
నిరాధారమ్ములగు నేకదృష్టులకు జీవనము కలిగించుచుండును.
వ్యర్థముగా మంచిబలముగలిగి యూనదవనములనుగల్గు పండి
తులకు దానము లొసగించువారు వారిం జూచియైన దాన
పాత్రత నేర్చుకొందురుగాక! అట్టి బెట్టిదపుఁగట్టువ చుట్టును
గలిగియున్నచో మున్ను గరుత్మంతుఁడు మన యమృతమును
దస్కరింపఁగలిగెడినా? "ఎగిరివచ్చెడి పక్షుల నది యాపునా?"
అని మీకు శంకగలుగవచ్చును. ఆ మట్టలను గొన్నింటిని నఱికి
యమృతకలశములపై దట్టముగాఁబఱచి యుంచితిమేని యవ్వి
బ్రహ్మాభేద్యములని చెప్పవలయునే? ఇట్టి యుపాయములు
భూలోకము నుండి నేర్చుకొనవలెను. అందులో నిప్పుడు మఱి

యును బుద్ధిమంతులు బహులు దేశి పూర్వుల సూరార్థ్యదోషము
వలన జరిగినలోపముల నన్నింటిని నివారణ చేయుచున్నారు.
దేవతలమై యుండియు "పేరు గొప్ప, ఊరు దిబ్బ" అన్నట్లు
నిరుపాయములమగు కతన నాలోకమునలో మనపేరు మూర్ఖులకుఁ
బర్యాయమగు "దేవర్స్య"గా మారినది. మనలో తలగలవారి
పేరు "దేవాదిదేవర్స్య" అని వాడఁబడుచున్నది. మనవిష్ణువు
పేరగు "దామోదరుఁడు" అన్నది శుద్ధదరిద్రునకుఁ బర్యాయ
పదమై యున్నది. ఇఁక మనకుఁ బ్రియమగువా రెవ్వరేని
యున్నచో వారు "దేవానాంప్రియు" లని వాడఁబడుచున్నారు.
ఆశబ్దమున కర్థము మూర్ఖుఁడని యుంతెరుగు న్నుదాహరించిన
పాణినియే నిర్ణయించియున్నారు. "నానాటికిఁ దీసికట్టు నాగం
భట్టూ!" అన్నట్లు మన కీర్తి దురవస్థ వచ్చియున్నది. ఇతర
దేశస్థులెంత తేలికగాఁ జూచుటకు ముఖ్యకారణము మనసోమరి
తనమేయని చెప్పుటకన్న నందులోఁ బూర్వాచారపరాయణత్వం
గూడఁ జేర్చినఁ గొంత యనుకూలముగా నుండును. ఇఁక మన
యాంధ్రులపైఁ దృష్టినించితము. "ఇంద్రాణి" అనఁగా మన
దేవేంద్రుఁడుగారిభార్యయగు శచీదేవియేకదా! ఈ పేరుచేత
ముండమోపిని వాడుచున్నారు. తగినంత చదువు లేదను హేతు
వుచే నీపెవంత చులకనగా వాడుచుచున్నట్లు మనమేల
యూహింపఁగూడదు! ఈచూపినదృష్టాంతములవలననే మనము
పూర్వాచారములు వదలవలసినట్లు మీామదికి నాటియుండక
వచ్చును. ఇంకను ననేకము లున్నను గ్రంథవిస్తరభయమున

నింతటితో విరమించుచున్నాను. ఇంతకును మనలోఁ దగిన గ్రంథములు లేకపోవుట గొప్పముప్పుగా నున్నయది. ఏమికాల కర్మదోషమో కాని మనపండితులు పొడుముకాయపై దశావతారములు చెప్పుటయే కాని లోకోపకార మించుకయు నెఱుఁగరు. ఇదిగాక కేవలమును కవిత్వమున కేర్పడినవారే మనకు లేరు. శుక్రాచార్యు లున్నను; అతఁడు రాక్షసపక్షము లోనివాఁడు; అతని కొక కన్నుగూడ లేదు. అక్కతన నంత సులభశైలిని వ్రాయలేఁడు. "తుంటికొట్టిన పండ్లు రాలినట్లు" దీనికిని దానికిని సంబంధ మేమని మీరు శంకింపవచ్చును. దానికింకొకసారి యుత్తరము చెప్పఁదలఁచి యిప్పటికి విరమించి ప్రకృతమును ముచ్చటించుచున్నాను. ఇఁక బృహస్పతిగారు. ఈతఁడు కేవలపండితుఁడే కాని కవి గాఁడు. కొంచెము చెప్పినను నదియు "బలవంతబ్రాహ్మణార్థ" మన్నట్లు శ్రవణకటువుగా నుండునే కాని సరసముగను సులభముగను నుండదు.

"శ్లో. కవితా వనితా చైవ స్వయమేవాగతా వరా,
బలాదాకృష్యమాణా తు సరసా విరసా భవేత్.*"

అన్నది మీరెఱుఁగనిది కాదు. ఒక్కచోఁ దేలికశైలిగా వ్రాయఁబూనినను చిరపరిచిత మగుకతనఁ బూర్వాచార పరిపాటి రాకమానదు. మనము పరిష్కరించినశైలి నీలోకములోఁ గవిత్వము చెప్పువారు లేరనియే నేను నొక్కిచెప్పఁ

* కవితయు, వనితయు తనంతటఁ దానుగా వచ్చినచో రసముగా నుండును. అట్లుగాక బలవంతముగా నాకర్షింపఁబడినయెడల నెంతసరసయు విరసయగును.

గలను. నే నిట్లనుట నసూయచే నని మీరు భావింతురేమో! ఇంతకుమున్ను గురుశుక్రులు రచించినపుస్తకము లున్నవికదా! అవి కేవలము విభూతిరాల్చుచున్ననో చక్కఁగా నున్ననో సహృదయులగువారు గుర్తింపఁగలరు. అందులో బృహస్పతి యున్నాఁడా! ఇతఁడు శుద్ధవైదికశిఖామణి. ఇతనికి మంత్రి యనుపేరుగూడఁ జెల్లదు. వైదికప్రధానత్వమునకుఁ గల గౌరవము భూలోకము పోయి చూచినవారికి గాని యంతగాఁ దెలియదు. కాని యిప్పుడిప్పు డచ్చట వైదికులు లౌకికులకన్న నధికనాగరికత కలిగి వారు సంధ్యావందనములవఱకే నిషేధించినను వీరు పాదప్రక్షాళనాదికమును గూడ నిషేధించి మహోన్నతదశలోనికి వచ్చుచున్నారు. ఏమిపాపకర్మమో కాని కొందఱు మాత్రము నాగరికత నిచ్చుభాష నుదుముట్టఁ జదివి యుద్యోగులయ్యును తమపూర్వు లాచరించి రని చెప్పి యిప్పటికిని వైశ్వదేవాదిసుకృత్యము లొనరించుచు మనకుఁ గడుపునొప్పికి హేతుభూతు లగుచున్నారు. ఇవె యింతటితో విడిచి ప్రకృతాంశమునకు వత్తము. ఇఁకబుధుఁడు; ఇతఁడు నామమాత్రముచేతనే పండితుఁడు. ఇట్టి పండితపుత్రుఁడు లోకమున కేమియుపచరించును! ఐనను కలానిధిపుత్రుఁడుగూడ నైయుండుటచే నితఁడు పనికిరాఁదగినవాఁడే కాని పూర్వాచారపరాయణత యితనిని పాడుచేసిన దని శోచించుచున్నది. ఇఁక ఋషులు. వీరిని మనయిప్పటియింద్రుఁడు గౌరవింపఁదగినదే కాని వేఱెన్నఁడును దరికి రానీఁడు. వెనుక నహుషుఁడు స్వల్పకాలము స్వర్గమును బాలిం

చుట మీ రంభయును నెఱిఁగినదే కదా! ఆతఁడు వీరల తెలివి
తేటలు చక్కఁగా గ్రహించినవాఁడు కనుకనే పల్లకీబోయీల
క్రింద నియోగించినాఁడు. ఆప్రభువు కొలఁది కాలముననే యము
నంటెను గాని కానిచో మనస్వర్గమున కెక్కుడుమర్యాద గలు
గఁజేయఁదగినవాఁ డనుటకు సందియము లేదు. ఇంతియును శచీ
దేవిపూర్వాచారపరాయణురాలై యతని కోరిక గర్హించినది. వ్యభి
చారము తప్పు గాని తనభర్త యొక్కడికో పోయి వార్తయే
తెలియరాకున్నసమయమునఁ దాను వేఱొక్కని వరించుట
తప్పు గాదని యాపె కించుకయుఁ దోఁచకపోవుట కడు నబ్బు
రముగా నున్నయది ఆపెతప్పేమి? విద్యావిహీనలగు స్త్రీల
కిట్టిధర్మసూక్ష్మము లెట్లు పొడకట్టెడిని? ఒకవేళ శచీదేవి ధర్మా
ధర్మము లెఱిఁగినదే యైనను గావచ్చును గాని యిప్పటివల
భూలోకమునఁగూడ స్త్రీపునఃపరిణయబోధకములగు సులభశైలి
పుస్తకము లిప్పటికి లేకుంటచే నాపెకట్టిబుద్ధి పుట్టకపోవచ్చును.
నహుషుని రాజ్యభ్రష్టతకుఁ గారణము ఋషిశాప మని మనవా
రనేకులు చెప్పుచున్నారు గాని నాకది యంత నమ్మకముగాఁ
దోఁచదు. ఆఋషులకట్టిశాపము లన్నియుఁ దప్పులని నిరాఘాట
ముగా నేను చెప్పుచున్నాఁడను గదా! వారి కట్టిశక్తియే నిజ
ముగా నున్నచో నన్నేల శపింపఁగూడదో? ఆసంగతిని మీరే
యోజించుకొనుఁడు. అతఁడు కొండచిలువ యైన సంగతికూడ
నంతగా విశ్వాస్యము కాదు. ఏకారణముచేతనో రాజ్యము
మాత్రము పోయియుండును. దానికి సంఘసంస్కరణ మప్ప

టికి లేకపోవుటయే ముఖ్యకారణ మని నాయభిప్రాయము. ఆమహానుభావులదినములలోనే మనస్వర్గమునఁగొంచెముగొప్ప భూలోకభాషలు వ్యాపించినవి. ఆహేతువుచేతనే మన మిప్పు డామూల్యగ్రంథములు తెప్పించికొని మన నాఁటికి బాగుపడుట కవకాశ మిచ్చు నని యెంచుచున్నది. ఇప్పు డెన్నో జ్ఞానము నకు దాయకములగు సులభశైలిపుస్తకములు భూలోకమున నాంధ్రాదిదేశములలో కొల్లకొల్లలుగా నున్నవి యని చెప్పియే యున్నాను. వానిం దెప్పించి మనవా రిట్లింత ముందు మనస్త్రీలచేఁజదివింపఁబడెను. ఆగ్రంథముల సాహాయ్యముననే భూలోకమున స్త్రీ లెల్లరును గాకపోయినఁ గొందఱైనను దేవి తేజులు కలవారై నాగరికత సుశిక్షితులై సమాజము లేర్ప ఱచుకొని స్వయముగా నుపన్యాసములుకూడ నిచ్చుచున్నారు. అందులోఁ గొందఱు ప్రౌఢలు భయమువీడి సిగ్గు విడిచి యనేక పురుషవ్యాఘ్రములుగల సభాగృహములయందుఁగూడఁ దమ కున్నశక్తిని ప్రకటించుచు నుపన్యాసము లిచ్చుచున్నారు. కాని యిట్టినాగరికత సంపాదించియు వారేలాగో పూర్వాచారపరా యణతను వ్రతాద్యాచారములవలన నింకను వెలిబుచ్చుచునే యున్నారు. అయ్యది కేవలము విసుకమాత్రముననే కాక వారు ప్రత్యేకము నధికారిణులుగానున్న పత్రికలయందుఁగూడఁ గన్ప ఱుటకెంతయుఁజింతించుచున్నారము. ఆవ్రతాదికము మన్నించు చున్నంతవఱకును వీరు పరిపూర్ణనాగరికతను బొందలేదనియే మాయభిప్రాయము. వీరికి మార్గప్రదర్శకు లట్టి వ్రతముల నంగీ

కరించనందున నిష్కారణముగా గురుద్రోహమున కొడిగట్టుచు
న్నట్టు లైనది. వ్రతములలో నాచారము, దానిలో గోమయము
దానిలో బ్రాహ్మణపూజ, దానిలో సపాత్రదానములు, విగ్రహా
రాధనము ఇవి యన్నియును వీరి నడుగంటఁ దొక్కక యేల
యూరకుండును! ఇంతకాలమునుండి వీరివిషయమై ప్రాజ్ఞులు
చేసినపరిశ్రమ మంతయు వ్యర్థమే యని మాయభిప్రాయము.
ఏమన, ఏ రాయూవిద్యలు నేర్చియుండియును శుభకార్యము
లలోఁజామెసభ్యులనానందపెట్టక వేశ్యాపిశాచములమేళములనే
తమయిండ్లకుఁ బిలువ నంగీకరించుచున్నందులకు మావిచారము
పట్టలేకపోవుచున్నారము. విద్య యనునది తామానందించుటకే
పుట్టక యొరులయానందమునకుఁగూడ భగవంతుఁ డుద్దేశించి
నట్లు మేము దృఢముగాఁ జెప్పఁగలము. అందులో సంగీతాభి
నయములు చెప్పనేయక్కఱలేదు. లజ్జ యనునది పూర్వాచార
పరాయణు లొప్పవలసినదేకాని మే మంగీకరించువారము
కాము. అందులో స్త్రీలకు బొత్తిగాఁ బనికిరాదు. వ్యభి
చారము దక్క స్త్రీల కెట్టిదియును దోష మాపాదింప
నేరదు. అట్టిచో ఏ రిట్లు సంశయింపనేమిటికి? ఓహో!
భూలోకవాసినులగునాగరికపతివ్రతాశిరోమణులారా! మీరు
విద్యలు నేర్చుట కేమిసార్థక్యము? "శ్లో. అంతస్థుడగుడాయతే,
బహిర్వక్తుం నశక్యతే" అన్నట్లు లోలోన గొణిగికొనుట
కన్నఁ బొరపాటుండునే? అందుల కిప్పటి సంస్కృతిపండితులు
చాలరా? మీరుకూడ నదేపక్క నవలంబించున్నారేమి! జాతి

నుతాదిద్వేషములవలెనే స్త్రీపురుషాదిభేదములు కలలోనైనఁ దలఁపక మహాసభలలో మీ రేల యుపన్యసింపఁగోరుచున్నారు? మీరు లజ్జ యుండవలెనని విధించిన పూర్వులు స్వార్థపరు లని యేల తెలిసికోకున్నారు? "శ్లో. నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి" అన్న మనుస్మృతియే మీ కిప్పటికిని ముఖ్యమగుచున్నదా? పూర్వపుగ్రంథములు చదువవల దని యెన్నిసార్లు బోధింపవలెను? వానివలన విరుద్ధజ్ఞానోత్పత్తి కలిగివేఁకదా మనపూర్వులు వెఱ్ఱియెత్తి తాము పాడగుటయుండ "తాఁజెడ్డ కోఁతి వనమెల్లఁ గాల్చె" నన్నచందమ్మునఁ బ్రపంచము నెల్లఁ జెఱచినారు. ఆంజనేయులు తోఁక పెంచుట, రావణాసురునికి పదితలకాయ లుండుట, సీత యగ్నిలో దుమికి కాలిపోకుండుట, రాముఁడు సప్తతాళముఁలు నఱకుట, ఈశ్వరునకు విల్లు పర్వతమగుట, సముద్రమును కోఁతులు దాఁటుట మొదలగు వెఱ్ఱి కథలు చదువుచున్నంతకాలము మీ రెట్లు నాగరికత పడయనేర్తురు? ఆ యా యాగ్రంథములలోనిగాథలే మీరు పఠింప నెంచినచో విరుద్ధములు సవరణచేసి వ్రాసినపుస్తకములు చదువుకొనుఁడు. భర్త తనపై నించుక యనాదరము చూపినంతలో నగ్నిం బడనెంచిన సీతచరిత్రము మీకు స్వాతంత్ర్యభంజకమగుటట్లుండ మగఁడుపోయినపిమ్మట నేని యొప్పుకొన దగనియగ్నిప్రవేశమును నాథుఁ డున్నప్పుడుగూడ విధించుచున్నదికదా! ఇంతకన్న దుర్నీతి యెందుండును? సభాకంపమును గలిగించెడు విద్య చెడువిద్య యని మీ రిఁకనేనిఁ దెలిసికొని తగినంతస్వా

తంత్ర్య మవలంబించి భర్తలకు బానిసలై యుండు మోడిసంసారిణులన్ గూడఁ దగినంత శీఘ్రకాలమున నుద్ధరింపుఁడు. అందులకు సమాజోపన్యాసములు ముఖ్యము. కుటుంబమహాసముద్రమున నీఁదుచుండెడిమీరు దూరదేశములలో నయ్యెడిమహాసభలకుఁ బోయి యుపన్యసించి లోకము నుద్ధరించుటకు వీలు గాకున్నను మీమీగృహములఁ దటస్థించెడిశుభకార్యములలో బంధువర్గము లొక్కచోటికిం గూడుచుండును గావున నట్టియెడల మీ వాక్సుధాధార లెల్లరహృదయమ్ముల కెక్కించి సభదీర్చి యుండు సమయమ్ములు సార్థకమ్ము లొనరింపక దిక్కుమాలినవేశ్యల బాతుకూఁతలతో నేల కాలక్షేపము చేయుచున్నారో నే మరయ లేకున్నారము. పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో విందులకు విందులొనర్చుటకన్న నిట్టిపట్టున దోస మేమున్నదని మీరు భావించితిరో మాకుఁ బోడకట్టకున్నయది. పరమాత్మను దెలిసికొనుటకు బాహ్యవేషములవలెనే పాతివ్రత్యమునకు లజ్జాద్యాడంబరంబు లనవసరములు. మీరు పతివ్రతలుగా నుండుటకు భర్త్రాదులచేఁ గల్పింపఁబడిన "ఘోషా" లు మొదలైన వంతి పాటింపఁదగినవా? చూడుఁడు.

" క. శీలమున మానరక్షణ
మేలలన యొనర్చు నద్దియే సతి భర్తల్
పాలింపఁ బతివ్రత లగు
లీలావతు లెందఱో లేరె జగమునన్."

అని యింద్రుఁడు నహుషరాజ్యకాలమ్మున నతనికిఁ గొంకి నీ వనుగ్రహించినఁ గాని నా పాతివ్రత్యము నిలువనేరదని దుఃఖించు శచీదేవికిఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చియున్నాఁడు. దీనిం దెలియ నుంకింతురేని దేవీభాగవత షష్ఠస్కంధమ్మునం జూడ గోనుఁడు. అట్లని యీ దేవీభాగవత మంతయుఁ బ్రమాణముగా నెంచుకొంటిరేనిఁ జెడిపోయెదరు సుఁడీ? అందులోఁ గలియుగ ధర్మము లని మొదలుపెట్టి యిప్పుడు సంఘసంస్కరణకర్తలు మన కేర్పఱచిన మంచికార్యమ్ము లన్నియు దుష్టములుగా నిందించియున్నాఁడు. వేదాదులంద బొత్తిగాఁ బనికిరావనియు నట్టివని చేసినవారు మహాపాతకు లనియుఁ గూడ వ్రాయుట యట్లుండ ననేకవిరుద్ధాంశములు బోధింపఁబడియున్నవి. కాన శక్తియే జగత్కారణ మను నొప్పుటవలన స్త్రీల కెక్కుడు స్వాతంత్ర్యము పలుచోట్ల నిర్ణయింప బడియున్నది. ఆవిషయము మీకిప్పుడు ముఖ్యమైనదే కనుక నందులకై యీ పురాణము నొక్కసారి చదివి హంస నీరమునువదలి క్షీరమును గ్రహించిన తెఱఁగున బ్రకృతము మీకుఁ గావలసినంతవఱకు గ్రహింపుఁడు. పుట్టలలోఁ బాలుపోయుట, దేవాలయములలోనికి నేఁగుట, తీర్థయాత్రాదిక మొనర్చుట, బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించుట, తులసి నారాధించుట, దీపములు పెట్టుట మొదలైన వ్యర్థకార్యములు త్వరలోఁ గట్టిపెట్టుఁడు. విద్యాస్థలకు వారములు గాని, మాధుకరము గాని మీభర్తలు సమ్మతించినను మీరు సమ్మతింపకుఁడు. గుడ్డివాండ్రు కుంటివాండ్రు మొద

లగు ననమర్థులకుఁ దప్ప మీాద్రవ్యము వినియోగింపకుఁడు. ఒకవేళ మీారు చిరపరిచితిమైనట్టి వ్రతాదులు మానలేరేని యయ్యెడల నేనర్హునేనియు నగుఁగాక! పంగ్యాంధవికలులనే యారాధింపుఁడు. దాన నిహాలోకమ్మునఁ గొంచెము మిమ్ము సవ్వినను పరలోకమునకు హానియుండఁగూడదు. "వ్రతములలో మాలమాదిగల నెట్లారాధింతు?" మని మీారు శంకింపనచ్చును. జాతిమతాదిద్వేషము లనసరము లేదనుటచేతనే మీాకు త్తర మిచ్చినట్లే యైనను నింకను మీాకు చేదస్తము వదలకున్నందున నట్టియెడ నారాధించు బ్రాహ్మణులనేనియు గ్రుడ్డివారినిగానో కుంటివారినిగానో చూచి పూజింపుఁడు. "అట్టివారు చదువు కొన్నవారుగా నుండరేమో" అని మీారు శంకింపవచ్చును. కుంటివారం డ్రనేకులు చదివినవారు గలరు. గ్రుడ్డివారిలో నయిత మట్టివారు దొరుకుదురు.

"క. విను మూర్ఖులైనద్విజులకు
ధన మీావల దిచ్చెనే నుదర పోషణకుఁ
గనిపెట్టి యీావలయు లం
ఘన మొనరింపగఁ దగదుగా! ధర్మములన్"

ఇదియును దేవీభాగవతములోనిదే. కనుక నెల్లరకును నొకసారిగ వ్రతములు వచ్చుటచే బ్రాహ్మణులలో నింద ఱొకసారి గ్రుడ్డివారుగాని తదితరులు గాని దొరకక పోవచ్చును. ఇదిగాక మీా రట్టివారికిఁ దప్ప దానాదిక మొసఁగ రని తెలిసి వారు స్వోదరపోషణమ్మున కదియును నొకయాధార

ముగా నెంచుకొని బలవంతముగాఁ గన్నులు పోఁగొట్టికొనుట మొదలగు దుండగములుకూడ నొనరింపవచ్చును. కనుక జాతి మతాది ద్వేషములు పాటింపఁ జొచ్చితివా ననేకులు దొరక వచ్చును. పేరంటమునకుఁ బాముసినచో నెందఱో యూఁడు వాండ్రుగూడ సువాసినులే యట్టివా రున్నారు. దంపతులు గావలసినచో సందులకొలఁది వారలును దర్శింపవచ్చును. ఇంతకును మా కిట్టి వివక్షతలకుఁ జెప్పవలసినదేమి కాని వ్రతములు చేయుట యనవసరమని మా యభిప్రాయము కాదు. "సోదరా; పరుసుఁ బాయు కలవారు అసమర్థులకుఁ బెట్టుచు నట్టి కార్యములలో బ్రాహ్మణులనే యేల యారాధింపవలెను?" అని కేవలముగ నేమో? అట్లయిన జాతిమతద్వేషములు వదలకపోవు టెట్లుండు భగ వంతుఁడొసంగిన కరచరణాద్యవయవములు లవ్వారికి మీరు నిచ్చుగాఁ గొట్టినవా రెవరు కేమియొందించుదురు? అంతకన్న భగవంతుని దృష్టికి బాతక మెట్లుండునో? కావున మీరు వ్రతాదులు మానుఁడని చెప్పుటకే యవి ముత్తైదుక మాటలుగా నెంచుకొని యచ్చటవి మానుకొనుఁడు. అంతవరకు కును మహోన్నతదశ మీరు పొందవలెనని నే మూహించుచును. దేవతలనఁగా నెవరో కారు. మేమే. మాకును మీకును భేదము లేదు. కరచరణాదు లన్నియు సమానములే. ఇంతవరకున్న మాల మాదిగలను మీ రెల్లప్పుడు హీనులుగాఁ జూచుచుండిరో నేమును మీయెడల సంతతిగాకపోయినను గొంతవరకును భేదము పాటించు చుంటిమి. అట్టిది మీలోకమున బయలుదేరిన సంఘసంస్క-

త్రలు మాకుఁగూడ బోఁగొట్టి సర్వసమత్వ మాపాదించిరి. ఇఁక మమ్ము మీ రెందులకారాధింపవలయును ? మున్ను మా స్వస్థితి బాల్యదశలో నుండుటచే మీ యారాధన లంగీకరించినను నిప్పుడు సద్బుద్ధివిడిచి కనులు తెఱచినాము గనుక మీ పూజలతో మా కవసరము లేశమైనను లేదు. పాత్రలు గట్టువార లుద్యోగము లకు వచ్చినపిదప వారి నెల్లఁగ ద్రిందొక్కి మేమును నేఁటి యొక వాణిజ్యమో మఱియొకటో చూచుకొని సావిర్భాగాముల మనఃపూర్వకముగాఁ బరిత్యజించుచున్నారము. ఓహో ! స్త్రీ లను గుఱించి చెప్పుటయుఁ బ్రకృతాంశమును సవిస్తరముగ మన్నింపుఁడు. మన లోకముగతి యిట్లుండఁగా భూలోకమునఁ గూడ మనము నీతులుగఱపుట " ఉత్పత్తికెవరు లేకున్న స్వర్గమున కెగిరె" యను పూర్వపు సామెతవంటిది గాకుండునే ! ఇది యటుండ మనము సురాదిశబ్దములచే వ్యవహరింపఁబడుట విగ్రహముకొనవల యును. దీనివలనఁ గలుగు నష్టములు మీ రెఱుంగక పోవచ్చును. అప్రధానముగా నీ సురాదిశబ్దములను వహించుచున్నభూసురులు సోమరిపోతులలో మొదటివారై చెడిపోవుచున్నప్పుడు ప్రధాన ముగా వహించు మనము పాడగుట కేమి యాశ్చర్యము ! ఇఁక నొకటి ; యీ సురశబ్దమును తెలుఁగులో స్త్రీసమముగా వాడు చున్నారు. అది మన తెలివితేటలను బట్టి వారు మనలను ధిక్క రించుట గాక మఱియొకటి గాదు. వారిలో భార్యావాచకముగు దారాశబ్దమును బుంలింగముగా వాడుకొనుచున్నారు. వారి యాఁడువాండ్రు పురుషులవంటివారనియు మనమందఱమును

నాఁడుదానికన్న నధమముల మనియు వారి యభిప్రాయము గావచ్చును. ఇంకను నిట్టి వనేకములు చూపవచ్చును. మనము మూర్ఖతచేఁ దెలిసికొనలేముగాని మన దేవతాశబ్దమే మనకు స్త్రీత్వ మాపాదించుచున్నది. "మగఁ డొకటి కొడితే మధూకరవృవాఁ డొకటి కొట్టినట్లు" వారిదేమి తప్పున్నది? మన మెఱుఁగలేక స్వార్థపరులగు బృహస్పత్యాదులవలన నిట్టి దుస్థితికి వచ్చితిమి. ఈ పెళ్ళిళ్ళయు మనకుఁ బురోహితులఁ దగులుటచే నితరులే పెట్టియున్నారు. గతిజలసేతుబంధనమువలన నేమి ప్రయోజనము? కాని, యికముందైనను మనము చక్కని పేరు పెట్టుకొనవలెను. అట్టిది జంటపేరు మొకటి కనుపట్టుచున్నది. ఇది యంతి జాతిమతాదిద్వేషపాదకముగా లేదు. పురుషస్త్రీ మానుసులాడు మనము సంబంధబాంధవ్యములచేఁ గలుపుకొన్నను నిత్యాని విరుద్ధముగాఁ గోరింపము. అంత యదృష్టము మనకుఁ బట్టి శిలాప్రతిమలఁ గూడఁ జేసికొంటిమేని అప్పుడిద్దాని ధ్యానించి సదాస్థాపనముచే నాటుఁబడవలెను. ఓ యీశ్వరా! మా కట్టి సర్వసమత్వ మెన్నటికిఁ గలిగించెదవు? నీ సృష్టికి సర్వము నొక్కటియే కదా! లేసదో నీవు సర్వగముఁ డనుమాట యెట్లు చెప్పడిని? ఇఁక నొకటి మనలో గొప్పదురాచారముగా నున్నది. స్త్రీలే గర్భములనుండియుఁ బురుషు లట్టిభారమును వహింపకుండుటయు మీ రెఱిఁగినదే. ఇఁకముందట్లు గాక మాన మీభారమును కొంత వహించుచుండవలెను. అబల లను సంగతి మన కాఱెఁగియు నింతటిభారము వారలపైఁ బ్రత్యేకముగా నిడుట

మనకు ధర్మ మె ట్లగును? "ఇప్పటికి మన స్త్రీల కట్టిభాగ్యమే లేదుకదా! ఈ చట్ట మెందుల కవసర" మని మీరు శంకింప వచ్చును. ఇఁక ముందేని యిట్లు చేయవలెనని మీరు గ్రహింతురుగాక! స్త్రీలు మనతో సర్వవిషయములచేతను తులఁదూఁగ వలయు ననియే నా యభిప్రాయము కాని వేఱొండు కాదు. మనకు రాజ్యాంగసంస్కరణ మొకటి ముఖ్యావసరము. "అక్కడను నిన్నే తగులఁబెట్టు మన్నా" రిన్నట్లు బృహస్పతియే దానికి ముఖ్యప్రతిబంధకుఁడు. ఈ వైదికప్రధానత్వము తగ్గింపవలయు నని వెనుకఁ జెప్పియే యున్నాను. హవిర్భాగాదిక మింద్రుఁడు కూడ దినకుండునట్లు కట్టుఁబాటు జరుగవలయును. దాసులతో పాటుగా నచ్చరలను సభకు రానీకుండుట, వారిలో నితరుఁడు వ్యభిచారాదికమును చెయ్యకొనకుండుట, శృంగారకావ్యములు వినకుండుట మొదలైనవి యావశ్యకము లని వేఱే చెప్పనక్కఱ లేదు. "కావ్యాలాపాంశ్చ వర్జయేత్" అనుటవలన మొట్టమొదటికే కావ్యములే వినుట మానినచోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును గాని పూర్వపుకావ్యములవలెఁ గాక పఠనపాఠన యోగ్యములగు కావ్యములేమి, యితరగ్రంథములేమి యొక మాదిరి యాంధ్రాదికవులచే నిప్పుడు భూలోకమున రచింపఁబడు చుండుటచే నయ్యవి గర్హ్యములు గావు గనుక వానిని వినుట కొప్పుకొనవచ్చును. "శ్లో॥ వాణిజ్యే వర్తతే లక్ష్మీః" అనుట వలన వృత్తులలో వాణిజ్యము మంచిది గనుక మన మద్దాని నవలంబించి జీవింపవలసి యుండును. ఇఁక ఋషులున్నారు.

వారిందు దోషము లనేకము లుండునని యిందుల కంగీకరింపరు. వారికి భృతకోపాధ్యాయత్వ మేర్పఱచవలయును. అందుల కేని వారు సుఖసుఖాల నోడఁబడరు. హోమాదు లన్నియు భూలోకమున నసుగంటినపిదప జీవనార్థ మేదో యొకవృత్తి నేల యంగీకరింపరో చూతము. మొట్టమొదట భూలోకమునందును సట్లనే పండితులు శాస్త్రవిదులు కొంద రుండుచున్నను నందు గొందఱిప్పటికి నొప్పకొని యున్నాడిప్పుడు మాలమాదిగలు విద్యార్థులుగాఁ గల పాఠశాలలలో సయితము నుపాధ్యాయత్వము నంగీకరించుచున్నారు. ఈ విషయమును వారిం జూచియైనను నీవు నేర్చుకొందువు. లేదా తిండి లేక మాడి చావవలసిన దేమి! యింతకన్న నీచపు గతి కల్పింపలేము. వారు మనల నెంత శత్రువులుగాఁ జూచినను వారి యెడల మనకు నిజమైన శత్రుత్వము లేమి గనుక సిఫార్సుచేసితిమి. ఆదరించు రాజులు లేక భూలోకమున సంగీతపాఠకులు వేశ్యల కుపాధ్యాయత్వ మొనరించి జీవించుచున్నారు. కొందఱు మాత్రము కులస్త్రీల కది ముఖ్య మని నాగరికతగల గృహస్థులు చెప్పించుచుంటచే సత్కీర్తిమునఁ గొట్ట గొనుచున్నారు. అట్లనే యిక్కడి దేవలోకగాయకులును నిప్పటికి జీవింతురుగాక! నాగరికత ప్రబలినకాలమున వేశ్యావృత్తి యెట్టుగాయకులను గాన వారలను మనస్త్రీలను వలసినట్లు పోషింపఁ బడువారినిగా నేర్పఱచుకొందము. అది యిప్పటిసంగతి కాదు. కొంతవఱకు కాలోచించిన నీ గాయకులచే మనము చెప్పించుట కొంత వ్యభిచారకారణమే కాని; అయినను భూలోకములో

వారికన్న నీయెడల మనము తెలిపితేటలు కలవారము కాము గనుక నట్టి సంశయమును బొందఁగూడదు. ఈ సంభాషణలచేఁ జెప్పించినను జెప్పించవచ్చును. దానివలనను గొప్పదోషములు కన్పట్టుచున్నవి. కాని; అట్లయినచో స్త్రీవిద్య నడ్డకుము. అని సంఘ సంస్కరణమున కత్యావశ్యక మని యనేకవిధములఁ జెప్పవలె యున్నాఁడను. ఇఁకనొకటి. "ముఖ్యమైన సంగతులు చూచుకొనక వేదాంతికమును పూర్వాచారములను నిందించి సర్వవిషయములలోఁగూడ నిన్నిమార్పు లెందులకుఁ గావలయును" అని మీరు శంకింపవచ్చును. "తీఁగ గదిలితే డొంక గదలు" నని మీ రెఱుఁగుదురు గనుక నా విషయమై వేఱే సమాధానము చెప్పఁ దలఁచుకొనలేదు. ఈ యొక్కటిరెండు సంగతు లైనను మనమింత యల్లరి చేసినపిమ్మటం గాని పూర్వాచారపరాయణు లంగీకరింప రని యింతవఱకు చేటభారతము పెంచవలసి వచ్చినది. అట్లని యీ సంగతులు మంచివి కావని మీ రభిప్రాయపడెదరు సుఁడీ! అట్లు స్వప్నములో నయినను తలంపకుఁడు. ఊరకే యిట్లు చెప్పితినే కాని నేను చెప్పినమార్పు లన్నియు నంగీకరించినం గాని మనకు మహోన్నతదశ పట్టనే పట్టదు.

ఇఁక మన మవలంబించవలసిన ముఖ్యమైన వృత్తులు కొన్నింటి నుదాహరించి ప్రసిద్ధికన్న మహాపతివ్రతల చరిత్రములు దిఙ్మాత్రముగా వాక్రుచ్చి విరమించుచున్నాఁడను. మనము వాణిజ్యములోనికి దిగవలయు నని చెప్పియేయున్నాను. దానిన్

నూర్చి మోహింపఁగా సంతుష్టాంతివ్యాపారము కష్ట లాభకా
రిగాఁ గనుపట్టుచున్నది. ఇట్టనుటచేఁ దక్కినవి మంచివి కావని
నా యభిప్రాయము కాదు. అందులో నేదైన సుగమముగా నవ
లంబించఁదగినదియు నెప్పటికప్పుడు తగినంత లాభమును జూపిం
చునదియు నని చెప్పవచ్చును. "వాణిజ్యం ధనమూలకమ్" అని
యున్నను దీని కంత విశేషద్రవ్యము ముందుండవలసినదము లేదు.
దీనిన్ గురించి పూర్వు లనేకవిధముల నిందించియున్నారు కాని
యుద్యమవి మనము పాటింపఁగూడదు. ఇది విద్యాభివృద్ధికిఁ
బ్రథమకారణము. వర్తకము మొదలగు వ్యాపారముల కిద్యాది
పట్టుగొమ్మ. ఇద్యాది పురుషులును, వితంతువులగు స్త్రీలునుగూడ
నవలంబింపవచ్చును. పూర్వకాలమం దెట్లైనను నిప్పటికాలమున
నిద్యాది సర్వజనోపకారక మనుటకు సందియము లేదు. కాని
దీనిని నవలంబించినవా రిప్పటికిని జాతిమతాది ద్వేషములు
పాటించి వేలువేలుపంక్తులుగా భోజనములు పెట్టుచున్నారు.
ఈ సంగతి మా కంతసమ్మతముగా లేదు. ఇది మనలోఁగొందఱు
పరిగ్రహింపఁదగిన వాణిజ్యరాజము. ఇఁక రెండవది; కటికివ్యాపా
రము. ఇది కడుఁ జక్కనైనవర్తకము. దీనిపరమార్థము గుఱు
తెఱుంగక యనేకు లిద్దాని నొనరించువారిని దూషింతురు.
దేహదార్ఢ్య మున్ననేగాని యేజంతువును నెంచులకున్ గొఱు
గాదు. అందులకు కండ ముఖ్యము. "శ్లో॥ మాంసం మాంసేన
వర్ధతే." అనుటవలన దానికిద్యాది ముఖ్యము. నరమాంసము
మొదలు సమస్తజంతువులను భక్షింతురు గనుకనే రాక్షసులు

మనకన్న నెక్కుడుబలిష్ఠులుగా నున్నారు. " మనము మాత్రము మాంసభుక్కులము కామా ?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. ఏదో యొకజంతువును జంపి దానియవయవము లొకొక్కరికి నిద్దటిద్దటికి భాగములుగా నేర్పఱచి యజ్ఞకర్త లిచ్చెడిదానవలన మన కేమిబలము గల్గెడిని? అత్యాశనమువలెనే యల్పాశనమును ననుపయుక్తమే కదా! అందులకై యీ వర్తకమునకై కొంత యేర్పాటుగా నున్నచోఁ గావలసినంత మాంసము ధన మిచ్చి తీసికొనవచ్చును. మంచిది మనలోఁ బేదగలవారు కొంత జీవనవృత్తికిఁగూడ దిగవలెను. ఇది మంచివృత్తి యనుటకు భారతములోని ధర్మవ్యాధుఁడే సాక్షిఁ జాలును. అతఁ డేనో పూర్వజన్మాదిసంగతులు కొన్ని చెప్పుచున్నాఁడు. అవి మనము పాటింపవలసినయవసరము లేదు. ఈ వృత్తివలన భూలోకములో నిప్పుడున్న గొప్పయుపకార మేమనఁగా? ముసలిగొడ్లను మేఁతేసినరైతు లనేకులు సుఖపడుచున్నారు. ఇదిగాక యీ వర్తకమే లేనిచో మేఁకలు కడు వృద్ధి చెంది భూలోకము పట్టకపోవును వచ్చును. ఎక్కడ లేనికసవును నివియే భక్షించుటచే నానాఁటికి సస్యవృద్ధి తగ్గిగాఁ దిగిపోయి దేశము బీదతనముపాలై చెడిపోవు ననిచేత చెప్పనక్కఱలేదు. " జీవహింస నామమాత్రాన శేష మొనరించిన మహానుభావుఁడగు బుద్ధుఁ డీపాటియూహ లేనివాఁ డగునా?" అని మీరు శంకింపవచ్చును. అతఁ డెట్టివాఁ డైనను నిప్పటికిఁ బూర్వులలోనే చేయుటచే నిందులకుఁ గ్రొత్తగా నుత్తర మవసరములేదు. ఈ వ్యాపారములోపాటు కొమ్ముల

వ్యాపారమును, శోశ్ళవర్తకమును జూచుకొనునది. ఆ రెంటికిని నిత్యాదియే కారణము గనుక సిద్ధాన్తగుణాధిక్యముం బ్రశంసించితిని. ఇఁక నొకటి; "ఈ వర్తకము లనాదిగాఁ జేయుచున్న వర్ణములే కాని తదితరులు చేయరా" దని కొందఱు పూర్వాచారపారీణులు బోధింతు రేమో? అందులకు జాతిమతాది ద్వేషములను ఖండించిన మా కుత్తర మతిసులభము. అందఱును అన్ని వృత్తులును చేయవచ్చును. వృథాగా ద్రవ్యము వ్యయముచేసికొని బీదతనమునకు వచ్చుచున్న భూలోకవాసు లనేకు లిప్పుడు నాగరికత ప్రబలి బాగుపడుచుండుట కెంతయు సంతసించుచు వారు సర్వసామాన్యముగా నవలంబించుచున్న యింకొకవృత్తి నిందుదాహరించుచున్నాఁడను. క్షౌరము: ఇది యెవరికి వారే చేసికొనఁదగినది. దీనికిఁ బ్రయాణాదులకుంబలె శుభముహూర్తము తీర్పఁజేసి పూర్వుల నెంచుకయు విశ్వసింపఁదగదు. ఇది ప్రాతఃకాలమునందే కావలయు నని నియమము ఖత్తిగాఁ బాటింపఁదగదు. వృద్ధులగునుద్యోగులు తమపై యధికారులు వచ్చునప్పుడిద్దానికతమునసే పడుచువారుగను గావచ్చును. నానావిధసమయములను నిత్యాది పడుచుఁదనము గలిగించుటకేవిధమైనయభ్యంతరమును నుండదు. అట్టిదీనికిఁ గాలనియమము కాని, యితరాపేక్ష గాని యుండుట యెంతముప్పో యోజించుట మీకే వదలిపెట్టుచున్నాను. ఇది తమంతటఁ దామే నిర్వహించికొనుట దోషమని చెప్పు పూర్వాచారపరాయణులపై మన మిచ్చు

పూర్వపక్షము దుర్వార మని వేఱే చెప్పనక్కఱలేదు. "పాయి తిన్నా కంపే గడ్డితిన్నా కంపే" అనుట యెవ రెఱుఁగనిది? ఇదియే కాక యత్కించిత్సంబంధము తాము కలుగఁజేసికొ నిచోఁ దమ నెగ్గని యాయాపనులన్నియు శరీరమునకోఁ జేసినంత వఱకు నితరులచేఁ జేయించుకొని సొమ్ము వమ్మొనరించు టట్లుండ నాపని చేయువారల నతినీచులుగా నెన్నుచుట కన్నఁ దమరే యాయాకృత్యములకుఁ జొరఁబడి సోమరితనము సాధ్యమైనంతవఱకు నశింపఁజేయుదు రని నమ్ముచున్నాను. ఇది యిట్లుండఁగా స్త్రీలకుఁ బ్రత్యేకముగా గ్రంథములు బయలు దేరునవఱకును వారివిద్య యభివృద్ధి నందనేరదు. అందులకై నిలుగా వ్రాయదగినకవులు మనలో లేరని చెప్పియేయున్నాఁ డను. సంఘసంస్కారిణులుగా నుండుపతివ్రతలను మాత్రమే యందు ముఖ్యముగా గ్రహింపవలయును. అందులోఁ గొంద ఱిని జెప్పుచున్నాఁడను:—

తాటక

ఈమె మహానుభావురాలయిన సంఘసంస్కర్త్రి నాఁబడు పతివ్రతాశిరోవతంసము. "దేవునై గురువునై" అన్నట్లు సంచరించినట్లు పూర్వగ్రంథములయందు వ్రాయఁబడియున్నను, అయ్యది పాటింపఁదగినది కాదు. ఈమె పరమాస్తికురాలు. అక్కఱతముననే ఋషిహాతకు లొనర్చెడి యజ్ఞాదిసత్కర్మములు

వారింప నెంచెనది. ఇది సంస్కారణమున కెంత ముఖ్యమో చూడుఁడు. ఈమెకు ముఖ్యశత్రువు విశ్వామిత్రుఁడు. అతఁడు నామమాత్రముననే యెల్లరకును శత్రు వనుట కేవిధమైన యాక్షేపణయు లేదుగదా! ఇటీవల వైయాకరణు లని బయలు దేరి యేదో యొకసూత్రమును సృష్టించి యీతనిని సర్వమిత్రు నిగా సమర్థించినారు. అది యంతగా విశ్వసింపఁదగినది కాదు. ఏది యెట్లైనను సర్వలోకోపకారిణియగు తాటకామహాదేవికి నరిపక్షముననున్న యితని మిత్రు చెప్పుటకన్నఁ దప్పిద మేముండె డిని? ఆమెకు యజ్ఞాదిదుష్టకార్యము లిష్టములే దని తెల్పియే యున్నాఁడను. ఈవిషయము సంఘసంస్కర్తలకు ముఖ్యముగా నుండఁదగినదే కనుక నిందుచేతనే యయోగ్యురా లనుటకువల నుపడదు. ఆమెయందిష్టము లేనివారు వ్రాసినచరిత్రములవలనఁ గూడ వ్యభిచారిణి యని కన్పట్టనందునఁ బతివ్రత యనుట కేమి సందియము? "అప్రతిషిద్ధ మనుమతం భవతి" అని కదా పూర్వులు చెప్పుదురు. "శాపాదపి శరాదపి" అని యీమె యుద్ధ మునందుఁగూడ స్వతంత్రురాలు. ఈచరిత్రముంబట్టి స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము ముఖ్యముగా వెల్లడి యగుచున్నది. ఈమెకు యుద్ధములలో మారీచసుబాహులు సహాయులు. వీరును యజ్ఞా దులయం దిష్టము లేనివారే. సంఘసంస్కర్తలక్రింద మనము విధిగా బహూకరింపవచ్చును. ఐన నేమి? దైవ మిట్టియో గ్యుల కందఱికిని నచిరకాలముననే మృతి గల్పించెను. "శ్లో. పాపీ

చిరాయు స్సుకృతీ గతాయుః" అనుట యెవ రెఱుఁగరు? మారీచసుబాహులమాట కేమిగాని యీపె కొంతకాలము జీవించియున్నచోఁ ద్రిలోకములలోనను ముఖ్యముగా స్త్రీస్వాతంత్ర్యమును స్థాపించఁదగినయిల్లాలు. ఈపెనుగుఱించి యెంత చెప్పినను జెప్పవలసినదే యిఁకను:—

శూర్పణఖ.

ఈపె అంతబలవతి కాకపోయినను సంఘసంస్కరణాపరాయణురాలు కాకపోలేదు. ఈపె బాలవితంతువులకే కాకయిచ్చయున్నచోఁ బుత్రవతులకుఁగూడఁబునర్వివాహమునంగీకరించిన పతివ్రతాశిరోమణి. లేకున్నచో శ్రీరాముని వరింపవలసినయవసర మీపె కేమియుండును? ఆయన భార్యాయుక్తుఁడై యుండఁగాఁ దన్ను వివాహమాడు మనుట తప్పిద మని కొందఱు వాదింతురేమో? అప్పటిరాజులు బహుభార్యలు గలవా రగుటచే నట్లు చేసియుండును. సీతను భక్షించెద నని యీపె యన్నట్లు చెప్పుదురు కాని యది యిటీవల వాల్మీకికుకల్పనమే కాని వేఱొండు కాదు. పరోపకారపారీణుల కెంతటి కష్టములేని నమ్మనను లీపె నాసికాదిచ్ఛేదనమే మనకు వేనోళ్ళ బోధించుచున్నది. ఈపెయున్నగాదు మొదలైనవా రందఱును నిట్టి యోగ్యులే. అయిన నేమి? పూర్వు లాయూచరిత్రములను దమయిష్టము వచ్చినట్లు వ్రాసి యెక్కుడుగుణ మున్న

నది బొత్తిగాఁ గప్పిపుచ్చి తక్కువదోషమేనియు నయ్యది విస్తరించి ప్రపంచమును మోసముచేసియున్నారు. "శ్లో. పరగుణపరమాణూన్ పర్వతీకృత్య" అనువిధమున వర్తించుసజ్జను లెప్పుడును నగుదుగదా! ఆయీచరిత్రము లన్నియుఁదిరిగియుఁ వ్రాయఁదగునిష్పక్షపాతులగుకవు లున్నచోఁ గొంతయైన నుపకారము జగమునకుఁ గలుగును. కాని, అట్టివారు కనుపడరు. లంకిణి మొదలైనవారిఁగూడ నీపెతోపాటు గ్రహింపుఁడు. ఇంత యెందులకు? త్రిజట యోగ్యురా లని మనవారుకూడఁ గొంత సూచించియేయున్నారు. అసత్యము వ్రాయ బూనినను, అంతరాత్మ యొక్కడనో దానికి భంగము కలిగించుచునేయుండును. ఇఁకను:—

తార

ఈమె మొదట వాలికి భార్యయై యతనితోఁ జిరకాలమనేకభోగభాగ్యములం దులఁదూఁగి పదపడి యతఁడు శ్రీరామునిచే నన్యాయముగఁ జంపఁబడఁగా నాతనికై శోకించి సహగమనమం దిచ్చగలదయ్యును లోకోపకారమునకై యాయుద్యమమునకు సాహసింపక సర్వసౌఖ్యములు తీరిన దయ్యు మార్గప్రదర్శకురా లగుటకు సుగ్రీవుని బెండ్లియాడి స్త్రీపునర్వివాహతంత్రమును నిల్పినపరమోత్తమురాలు. అందుల కంగీకరించిన యంగదునిగూడ మనము శ్లాఘింపవలసియేయున్నది. "ఇతఁ

డాపెగన్న పుత్రుఁడు కాకుండుటచేఁ గలుగఁజేసికొనలే" దనికొంద
ఱును; "ఇది దేవరన్యాయము" మని కొందఱును వాదింపనత్తు
రేమో? మొదటిశంకకుఁ గనకున్నను నంతకన్న నెక్కుడుగాఁ
బెంచుటచే నతఁ డాఁపఁబూనినచో నంతతప్పిదము లేదని చెప్ప
చున్నాను. ఇఁక రెండవపూర్వపక్షమును దేవరన్యాయమనఁగాఁ
బునర్వివాహమునకే పర్యాయపద మని సిద్ధాంతీకరించుటకు
సంశయ మేమి? కళత్రవంతుఁడగు సుగ్రీవునిం బెండ్లియాడుట
కొంత విరుద్ధమే యైనను నయ్యది సుగ్రీవుని లోపమని కాని
యింతకుమున్ను చెప్పిన బహుభార్యాకత్వము నాఁటికాలమున
కుచితమే యని కాని సమాధానము చెప్పవచ్చును. ఈపెచరిత్ర
నాగరికత నేర్చుకొనఁదగు స్త్రీరత్నములకు వేద మని చెప్పవొ
ప్పును. మనతార వ్యభిచారిణి గనుక నామె నిందుఁ జేర్చుకొనఁ
గూడదు. ఈపుంశ్చలివలన నాపెకు తార యని పిలిపించుకొనుట
గూడఁ గొంత హేయము మని శోచియుందునేమో? పాపము!
ఈ యవమాన మీ కులటంబట్టి యా పతివ్రతాతిలకమునకుఁ
గూడ రావలసివచ్చెనుగదా! "తాఁ జెడ్డకోఁతి వన మెల్లఁ
గాల్చెను" యిట్టిదియే కావచ్చును. ఐన నాపె కేమిలోపము?
ఒక్కవరాంగశబ్దమును, ఒకటే శివాశబ్దమును నెంత తారతమ్య
ముగలవస్తువులన్ బోధించుచున్నవో మన మెఱుఁగమా?
అంతలోనన బుద్ధిమంతులు తారతమ్యము గుఱుతింపకుందురే?
ఈతారచరిత్రమునకును, "శ్లో. అన్యే మృతస్య క్రీడంతి దారై

రపి ధనైరపి" అనునార్యోక్తికిని సంబంధింపఁజేసి మృతులభార్యల కెల్ల బునర్వివాహ ముచితమే యని మనము సాధించిన నేమితీ ప్పగును? ఈశ్లోక మిందులకు విధి గాదని కాని ధర్మశాస్త్రము కాదని కాని కొందఱు వాదింపవత్తురేమో? ధర్మశాస్త్రములును నిట్టివారిమాటలే కనుక వారంత శ్రమపడి వాదింపనవసరముండదు. ఇంకను:—

మండోదరి

ఈమె వాలివలన నంగదునిఁ గని యతనివానరచేష్టలు నచ్చక కాఁబోలును! పులస్త్యకులశిరోమణియగు రావణుని గట్టికొన్నట్లు తోఁచుచున్నది. ఇయ్యెడల మనవారు మనగ్రంథములలో మఱియొకవిధముగా వ్రాసియున్నను మన మవి పాటింపఁదగినవి కావు. " వాలిమాత్ర మింద్రపుత్రుఁడు గాఁడా? " అని యందురేమో? మొదట నది విశ్వసింపఁదగినదే కాదు. వాదసౌకర్యార్థము క్షణకాల మొప్పుకొన్నను తండ్రి యింద్రుఁడగుట కొమరుని కేమియోగ్యత నాపాదించును? ఎవరియదృష్టము వారిదే కనుక నది యంత పీలైనయుక్తిగాఁ గనుపట్టదు. దీనిం బట్టి చూచినను స్త్రీలకు వివాహవిషయమున స్వాతంత్ర్యము నిచ్చెవాద మనియు నంతమాత్రమున వారికిఁ బాతివ్రత్యము పోవనేర దనియుఁ దేలుచున్నది. ఈమె మహాపతివ్రత యని నేను వేఱే చెప్పనక్కఱలేదు కదా! ఇందులోమా

త్రము కొంచెము జాతిమతాదివైషమ్యము పొడకట్టుచున్నది. అది మనము స్వీకరింపఁగూడదు. ఇఁకను:—

అహల్య

ఈమె నప్పటికిని నిప్పటికినిగూడ నిందార్హు రాలనియే మనము భావింపవలయును. శ్రీరామునిపాదరజ మీమెను పవిత్రఁగా జేసినదను కథ బొత్తిగా మనకు విశ్వాస్యము కాదు. అంతకుఁ బూర్వ మీమె శిలయై శాపవశమున నున్న దనుట యంతకుముందే నమ్మఁగూడదు. ఈమె దుశ్శీలయుకతమున నే కాఁబోలును! గౌతముఁడు రచించిన తర్కశాస్త్ర మంతవిరుద్ధముగా నున్నయది. ఆ శాస్త్రము నీముని యీ విరహదినములలో వ్రాసియుండవచ్చునని తెలుచున్నది. పాపము! "శ్లో॥ స్వస్థే చిత్తే బుద్ధయ స్సంభవంతి" అని కదా! చెప్పుదురు. దేనికైనను బుద్ధిస్వాస్థ్యము ముఖ్య మనక తప్పదు. ఏది యెట్లైనను నీమెను బూర్వులు పతివ్రతనుగా నొప్పుకొన్నను మన మొప్పఁగూడదు. సంఘసంస్కరణలక్షణ మికార్యమునియందు బొత్తిగాఁ గన్పట్టదు. ఈమెంబట్టి స్త్రీలు నేర్చుకొఁదగినసంగతులు లేవు. ఆయాచరిత్రములకుఁ దగిన కవులు కొంద అుండుట మనకు ముఖ్యావసరమే కాన నట్టివారిం గొందఱిఁజేసి చూపించి యింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

కుడుకుళ్ల—కుళ్లారాయుకవి:— ఇతఁడు కర్ణాటక దేశస్థుఁడే యైనను చదువుకొన్నది బంగాళము గనుక నజవములోఁ గవి

త్వము చెప్పమొదలిడి ఓఢ్రభాషలో ననేక ప్రబంధములు రచియించి యరబ్బులను సంతోషపెట్టిన మహాకవి. ఇతనికి సంస్కృతములోఁ బ్రవేశము లేదని తలఁపఁబడుచున్నను; ఆంధ్రము రాదని గట్టిగాఁ జెప్పనవకాశము లేదు. ఇతఁడు నానాభాషలు వచ్చినవాఁడును, సరసముగా రచింపనేర్పుగలవాఁడును నని యీ యుదాహరించెడి పద్యమే వేనోళ్ళ ఘోషింపవచ్చును.—

"శ్లో॥ యూపంతిత్రిసిడాన్ తథాపి నెకిసెల్ తస్నాన్మమాయానకీ
నోగోసార్ పదిరాసుకాయకరితెం హింగేందుబాయోందునం
నింగతూర్పాయ నింగకూడవిడునర్ నీవాఁడెనంటన్ గదా !
కిస్మాస్తే మయి బోల్తహాలింఅజిసునో తెక్సీర్ నమే రేడపర్ "

దీనివలనఁ బ్రధానముగా సులభశైలి యాలవలుపఁదగిన యితరభాషలయందుఁగూడ నిమ్మహాకవికిఁ బ్రవేశ మున్నదని తేలుచున్నదికదా ? విసంధి మొదలగు శబ్దదోషములును, అనన్వయము మొదలగు నర్థదోషములును నీపద్యమునఁ గనుపట్టినను మనకు రసము ప్రధానము గనుక నవి యంతగాఁ బాటింపక యతిభంగములు వెదుకక శృంగారరసమే కాక తక్కిన రసములుగూడ లేకుండ నిట్లు రచించుటయే కష్టమని మనము సంతసింపవలసియున్నది. ఇయ్యాఘుని కవిత్వమునఁ స్వకపోలకల్పిత మించుకయు లేకున్నను; పూర్వకవుల త్రోవలు లేవని నిర్ణయింపలేము. ఇతఁడు వ్రాసిన ప్రబంధము లనేకము లున్నను నందు " మార్జాలికాపరిణయము " ముఖ్యమైనది. ప్రతిపద్య

రసాత్మకమ్మగుకతన నందలి పద్య మేది యుదాహరింపకుండుట కును నోరాడక యూరకుంటిని.

ఇఁక ముదుగుళ్ళ-ముచ్చర్లరాయకవి :— ఈతఁడొక యాంధ్రముమాత్రమే స్వదేశభాష యగుటచేఁ జక్కఁగా సంపాదించి యితరభాషాప్రవిష్టు లగువారు వసించుపట్టణముల వసించుచుంటచేఁ గొంత కొంత మఱికొందఱివలనను తెలిసికొని కవిత్వము చెప్పనేర్చిన కవిశిఖామణి. ఇతఁడు తక్కినభాష లెవ్వియును రాకపోయినను వానిలోనిదికిఁ గొంత సంస్కృతి యాంధ్రములోఁ జేరియుండుటన్ బట్టి తత్తద్వ్యాకరణమ్మునను బాగ నేర్చిన వారికొందఱు పండితుల పరిచయమువలనను నాభాషలోఁ గూడ నర్థశాస్త్ర నిరంతర సన్నంధము నిరుపమాన పాండిత్యమును సంపాదించి యందలి గ్రంథముల నతిశీఘ్రముగఁ దెలుఁగులోనికిఁ దెచ్చిన కవితాధురంధరుఁడు. ఈ యసమానకవితాగ్రంథములను వానిపై నితరులయభిప్రాయములును గల పుస్తకములు గొన్ని నేనిచ్చుటకే తెచ్చియున్నాఁడను గాన నయ్యవి చూచి విశేషగుణగ్రహణ మొనరింతురని యితని విషయము నింతతో వదలి మఱియొక కవిశ్రేష్ఠుని చరిత్రము మొదలిడుచున్నాను.

తరుమూరు-భ్రమరేశ్వరకవి:— ఈయన కెందుఁ పాండిత్య మున్నదో యెవ్వరును నెఱుఁగనేరరు గాని కవిత్వముమాత్రము కడు జిగిబిగిగా నుండును. అందొక పద్య ముదాహరించు చున్నాను. ఈయన కితరభాష బొత్తిగా రాదనియే కాక యా

పలయందు రుచిగూడ నంతగా లేదని వాడుక. ఈ పద్యాభి
ప్రాయమును మీకు వెల్లడింపఁగలదు.

"క. గుంఫాళ్లు భూంఫలై యా
వంశీముం శీలభీమ్ని నహ్వారె మీకుఁ
జెంఫాల్ ముసుంఫలను హా!
నెంఫాల్ గుంఫాల్ సమేసా వివిల భళిరే!

ఇందులో యతిప్రాసము లుండుటంబట్టి తెలుఁగనక నేమి కదా! తక్కినవి బీజాక్షరము లని తోఁచుచున్నవి. అవి యిప్పటివారికంత రుచి గలిగింపక పోవుటయేగాక నమ్మికగూడఁ బుట్టింపనేరవు. ఈయన యీ కాలపువాఁడే యైనను బూర్వకాలమునను బనికివచ్చు నని కొంద అందును కాని కొందఱేమియున్ జెప్పలేక యూహింపుచున్నారు. ఇంకను ననేకులు మహాకవులు కలరు. వారిని గురించి యింకొకసారి ముచ్చటింపఁ దలచి యిప్పటికి విరమించుచున్నాను. నే నీనాఁ డుపన్యసించిన సంగతులలో మీ కెవ్వరికేని విరుద్ధము లున్నట్లు తోఁచినచో నిస్సంకోచముగా జెప్పవచ్చును. భగవంతుఁడు మనకుఁ ద్వరలో నాయాయామాన్యులకుఁ బోవుడి కార్యసిద్ధి నొసఁగుఁ గాత !!!

(అని విరమించును.)

సంశ: — దేవరవా రీనాఁ డుపన్యసించిన సంగతులు విరుద్ధములే కాకపోవచ్చును. కాని చాలభాగములు మాకు

మాత్రము విరుద్ధములుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి. తఱచుగా మీరా యుపన్యాసములు వినఁగా వినఁగా మనసునకుఁ బట్టి పూర్వాచారాదరము తొలఁగిపోయి యుండు విశేషాదరము కలుగ పోదు. ఇంతకును మీరు మమ్ము బాగుచేయ నెంచి యుంటిరా కాక శ్రమపడుచుంగొనుచున్నా రని మాత్రము నూతన సిద్ధాన్తా రిందులో ననేకము లుండకతీరదు. ఒకవేదమును బట్టియే పెద్దలనేక మతములు సాధించినట్లు తమరును గొన్ని సంగతులను సాధించియున్నారు. అవి మిక్కిలి నూతనములు. ఆచారస్థులోనికి వచ్చినపిమ్మటఁ బ్రాచీనములే కాఁగలవు. ఇంతపరిశ్రమ మిచ్చినందులకు క్షమింతురుగాక !!!

(అని యందఱును నమస్కరింతురు.)

త్రిలోకీవిజయము

సంపూర్ణము.

రాజమండ్రి "అవంతి ప్రెస్" నందు ముద్రింపబడినది.

ముఖ్యమైన సవరణలు.

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
26	9	కొందు	కొంత
27	17	ఉష	ఉప
27	21	నువ	నుప
28	10	ఏక్క	ఎక్క
28	13	వుండు	పుండు